

Istraživanje mišljenja lovaca iz Bosne i Hercegovine o prisutnosti smeđeg medvjeda (*Ursus arctos* L.) u lovištu

---

Vukadin, Vladan

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:091719>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

**VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
ODJEL LOVSTVA I ZAŠTITE PRIRODE
STUDIJ LOVSTVA I ZAŠTITE PRIRODE**

VLADAN VUKADIN

**ISTRAŽIVANJE MIŠLJENJA LOVACA IZ BOSNE I HERCEGOVINE O
PRISUTNOSTI SMEĐEG MEDVJEDA (*Ursus arctos* L.) U LOVIŠTU**

ZAVRŠNI RAD

KARLOVAC, 2016.

**VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
ODJEL LOVSTVA I ZAŠTITE PRIRODE
STUDIJ LOVSTVA I ZAŠTITE PRIRODE**

VLADAN VUKADIN

**ISTRAŽIVANJE MIŠLJENJA LOVACA IZ BOSNE I HERCEGOVINE O
PRISUTNOSTI SMEDEG MEDVJEDA (*Ursus arctos* L.) U LOVIŠTU**

ZAVRŠNI RAD

Mentor: Vedran Slijepčević, dr. med. vet., pred.

KARLOVAC, 2016.

ZAHVALE

Veliku zahvalnost za izradu ovog završnog rada dugujem mentoru Vedranu Slijepčeviću, dr. med. vet.

Zahvaljujem se kolegi inženjeru lovstva i zaštite prirode Željku Sekuliću, lovniku Lovačke udruge “Tetrijev” Teslić te kolegi Krunoslavu Markovu, tajniku Lovačke udruge “Tetrijev” Glamoč na nesebičnoj pomoći prilikom sprovedbe anketnog istraživanja u njihovim lovačkim udrugama.

U konačnici, najviše se zahvaljujem roditeljima, supruzi i kćerkama na razumijevanju, pažnji i svakoj pomoći kroz protekle tri godine studija. Njima ujedno posvećujem ovaj rad i stjecanje zvanja akademskog građanina.

SAŽETAK:

Temelj za izradu ovog završnog rada je istraživanje mišljenja lovaca iz dvije lovačke udruge iz Bosne i Hercegovine u vezi prisustva smeđeg medvjeda (*Ursus arctos L.*) u lovištu. Istraživanje je provedeno putem pisanog anketnog istraživanja na uzorku od 200 lovaca iz lovačkih udruga "Tetrijev" Teslić, Republika Srpska, BiH te "Tetrijev" Glamoč, Federacija Bosne i Hercegovine, BiH. Također istraživanje je sprovedeno i putem online Google obrazca na uzorku od 41 ispitanika – lovca iz Bosne i Hercegovine. Ispitanici u apsolutnoj većini podržavaju prisustvo medvjeda u Bosni i Hercegovini. Na osnovu ovog istraživanja možemo pretpostaviti da je glavni krivac za povećanu nepoželjnost medvjeda u lovištu neadekvatna reakcija države po pitanju šteta koje medvjed počinu kao i veoma dugi i komplicirani postupci dokazivanja i nadoknada same štete. Ispitanici su svjesni ekonomske iskoristivosti medvjeda kroz lovni turizam i lov za domaće lovce. Lovci ispitani u ovom istraživanju žele medvjeda u Bosni i Hercegovini, generalno ga se ne plaše i voljeli bi ga loviti. Također određena skupina njih je protiv medvjeda u svom lovištu. Svjesni su zakonskih nedostataka i nisu se ustručavali davati svoje prijedloge i rješenja problema.

Ključne riječi: lovci, Bosna i Hercegovina, smeđi medvjed, *Ursus arctos*, istraživanje mišljenja

ABSTRACT:

The basis of this final work is the research into the opinion of hunters from two hunting associations from Bosnia and Herzegovina on the issue of the presence of the brown bear (*Ursus arctos L.*) in the hunting area. The research was conducted through a written survey research on a sample of 200 hunters from hunting associations "Tetrijev", Teslic, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina and "Tetrijev" Glamoc, Federation of Bosnia and Herzegovina, BiH. Research was also conducted through online Google form on the sample of 41 interviewees - hunters from Bosnia and Herzegovina.

Respondents in the absolute majority support the presence of bears in Bosnia and Herzegovina. Based on this research, we can assume that the main culprit for increased undesirability of bears in hunting grounds is the inadequate reaction of the country in terms of damage caused by bears and a very long and complicated procedures for evidence and

reimbursement of damages alone. Respondents were aware of the economic utilization of bears through hunting tourism and hunting for local hunters. Hunters questioned in this research want bears in Bosnia and Herzegovina, in general they are not afraid of them, and would love to hunt them. Also certain group of them is against the bears in their hunting ground. They are aware of legal shortcomings and did not hesitate to give their suggestions and solutions to this problem.

Key words: hunters, Bosnia and Herzegovina, brown bear, *Ursus arctos*, attitude research

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. BIOLOGIJA VRSTE SMEĐI MEDVJED (<i>Ursus arctos</i> L)	2
2.1. Klasifikacija	2
2.2. Rasprostranjenost	2
2.3. Izgled i građa tijela	3
2.4. Osjetila	4
2.5. Ishrana	4
2.6. Životni prostor	5
2.7. Aktivnost i način života	6
2.8. Razmnožavanje i životni ciklus	6
2.9. Nastambe	8
3. ZAKONSKA REGULATIVA VRSTE SMEĐI MEDVJED U BOSNI I HERCEGOVINI ...	9
4. MATERIJALI I METODE	10
4.1. Lovačke udruge u kojima je provedeno istraživanje	13
4.1.1. Lovačka udruga “Tetrijev” Teslić, Republika Srpska, BiH	13
4.1.2. Lovačka udruga „Tetrijev“ Glamoč, Federacija Bosne i Hercegovine, BiH	14
5. REZULTATI	15
6. RASPRAVA	34
7. ZAKLJUČAK	39
8. LITERATURA	40
9. PRILOZI	41
9.1. Uvjerenje o provedenoj anketi u Lovačkoj udruzi „Tetrijev“ Teslić	41
9.2. Obavijest o provedenoj anketi u Lovačkoj udruzi “Tetrijev” Glamoč	42

POPIS PRILOGA

Popis slika:

Slika 1. Rasprostranjenost smeđeg medvjeda u svijetu.....	2
Slika 2. Smeđi medvjed (<i>Ursus arctos</i>).....	3
Slika 3. Medvjedica u obrani mladunca.....	7
Slika 4. Izgled pisanog anketnog obrazca.....	11
Slika 5. Izgled internetskog anketnog obrazca.....	12

Popis grafikona:

Grafikon 1. Dob anketiranih lovaca. Teslić	15
Grafikon 2. Dob anketiranih lovaca. Glamoč	16
Grafikon 3. Dob anketiranih lovaca. Internetska anketa	16
Grafikon 4. Smatrate li da je dobro imati medvjeda u BiH? Odgovori lovaca iz Teslića.....	17
Grafikon 5. Smatrate li da je dobro imati medvjeda u BiH? Odgovori lovaca iz Glamoča.....	17
Grafikon 6. Smatrate li da je dobro imati medvjeda u BiH? Internetska anketa.....	18
Grafikon 7. Smatrate li medvjeda poželjnim u Vašem lovištu? Odgovori lovaca iz Teslića	19
Grafikon 8. Smatrate li medvjeda poželjnim u Vašem lovištu? Odgovori lovaca iz Glamoča ...	20
Grafikon 9. Smatrate li medvjeda poželjnim u Vašem lovištu? Internetska anketa	20
Grafikon 10. Bojite li se susreta s medvjedom u šumi? Odgovori lovaca iz Teslića.....	21
Grafikon 11. Bojite li se susreta s medvjedom u šumi? Odgovori lovaca iz Glamoča.....	22
Grafikon 12. Bojite li se susreta s medvjedom u šumi? - Internetska anketa	22
Grafikon 13. Da li biste lovili medvjeda? Odgovori lovaca iz Teslića	23
Grafikon 14. Da li biste lovili medvjeda? Odgovori lovaca iz Glamoča	23
Grafikon 15. Da li biste lovili medvjeda? Internetska anketa	24
Grafikon 16. Smatrate li da medvjedi mogu pozitivno utjecati na lovnu privredu? Odgovori lovaca iz Teslića.....	25

Grafikon 17. Smatrate li da medvjedi mogu pozitivno utjecati na lovnu privredu? Odgovori lovaca iz Glamoča	26
Grafikon 18. Smatrate li da medvjedi mogu pozitivno utjecati na lovnu privredu? Internetska anketa	26
Grafikon 19. Smatrate li da bi medvjeda trebalo strogo zaštititi (zabraniti lov)? Odgovori lovaca iz Teslića	27
Grafikon 20. Smatrate li da bi medvjeda trebalo strogo zaštititi (zabraniti lov)? Odgovori lovaca iz Glamoča	28
Grafikon 21. Smatrate li da bi medvjeda trebalo strogo zaštititi (zabraniti lov)? Internetska anketa	28
Grafikon 22. Smatrate li da su zakonski okviri vezani uz nadoknadu štete od medvjeda odgovarajući? Odgovori lovaca iz Teslića	29
Grafikon 23. Smatrate li da su zakonski okviri vezani uz nadoknadu štete od medvjeda odgovarajući? Odgovori lovaca iz Glamoča	30
Grafikon 24. Smatrate li da su zakonski okviri vezani uz nadoknadu štete od medvjeda odgovarajući? Internetska anketa	30

1. UVOD

Medvjed, kao jedna od tri vrste velikih zvijeri u Bosni i Hercegovini, uz svoj velik doprinos životnoj zajednici šuma ujedno predstavlja i vrstu koja se nerijetko nalazi u konfliktu s čovjekom. Kako se radi o vrsti koja svojim ponašanjem u određenim situacijama negativno utječe na ljudske aktivnosti, čovjek je u posljednjim stoljećima doveo do potpunog istrebljenja populacije u nekim zemljama zapadne Europe i otvorenog beskompromisnog i neprijateljski nastrojenog ponašanja ljudi prema smeđem medvjedu. Na prostorima gdje je medvjed opstao, smanjivanjem prirodnih staništa kontakt između medvjeda i ljudi postao je sve češći i neizbježniji.

Skupine ljudi koje se najčešće nalaze u konfliktu s medvjedima su poljoprivrednici i lovci. Uzroci tog konflikta su različiti, ali uglavnom proizlaze iz činjenice da ljudi ponekad, prilikom provođenja svojih aktivnosti ne uzimaju dovoljno u obzir prisutnost medvjeda na određenom prostoru. Do kontakta medvjeda i čovjeka dolazi kroz zadiranje u stanište medvjeda, onečišćenje, pogrešne šumsko gospodarske aktivnosti kao i lovno gospodarenje.

U ovom radu pokušat ću prikazati današnji odnos i razmišljanje lovaca o smeđem medvjedu iz dvije lovačke udruge iz Bosne i Hercegovine. Istraživanje je provedeno na 200 lovaca čije udruge gospodare lovištima u kojima je medvjed stalno prisutan. Istraživanje kroz anketu prikazat će trenutni stav i razmišljanje o suživotu i poželjnosti smeđeg medvjeda u lovištima iz perspektive dijela lovačke populacije. Također je provedeno online istraživanje na uzorku od 41 ispitanika iz raznih krajeva Bosne i Hercegovine.

2. BIOLOGIJA VRSTE SMEĐI MEDVJED (*Ursus arctos* L.)

2.1. Klasifikacija

Medvjedi se prema znanstvenoj klasifikaciji svrstavaju u red zvijeri (Carnivora), porodicu medvjeda (Ursidae) i rod medvjeda (*Ursus*). Porodica medvjeda dijeli se na dvije potporodice, Tremarctinae i Ursinae te na sedam rodova. Neki pripadnici ove porodice, poput medvjeda kodijaka (*Ursus arctos middendorfi*) i sjevernog medvjeda (*Ursus maritimus*), predstavljaju najkrupnije kopnene zvijeri današnjice (JANICKI i sur., 2007).

2.2 Rasprostranjenost

Zbog svojih bioloških osobina medvjed ima značajno mjesto u svijesti ljudi i postoji velik međunarodni interes za očuvanje te vrste. smeđi medvjed naseljava sjevernu polutku – Sjevernu Ameriku, Europu i Aziju (Slika 1). U Europi (Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Rumunjskoj, Bugarskoj, Češkoj, Slovačkoj i Ukrajini) obitava europski smeđi medvjed i to su njegova staništa gdje je prirodno rasprostranjen. U Austriji, Njemačkoj i Francuskoj istrijebljen je prije stotinjak godina. Hvatanje živih primjeraka vrši se radi naseljavanja tamo gdje ga nema pa je ponovno unesen u Francusku, Njemačku i Španjolsku (SERTIĆ, 2008).

Slika 1. Rasprostranjenost smeđeg medvjeda u svijetu

(izvor: <http://maps.iucnredlist.org/map.html?id=41688>)

2.3. Izgled i građa tijela

Smeđi medvjed je naš najveći predstavnik reda zvijeri. Odrasli medvjedi mogu narasti do visine od 130 cm, mjereno do grebena, odnosno u dužinu od 220 cm do kraja repa. Pri tome je rep dugačak svega 10-tak cm. Prije nego se uputi na zimski počinak, dobro uhranjeni mužjak može dosegnuti masu i do 350 kg. Ženke su lakše i najveće mase se kreću do 200 kg. Tijelo mu je krupno i zbijeno, glava krupna sa širokim čelom i malim zaobljenim ušima. U odnosu prema glavi oči izgledaju male. Stražnje noge su nešto duže od prednjih (JANICKI i sur., 2007).

Slika 2. Smeđi medvjed (*Ursus arctos*) (Foto: V. Slijepčević)

U hodu medvjedi dodiruju tlo cijelim tabanima, slično kao čovjek. Tako ostavljaju i trag koji nije sličan niti jednoj drugoj vrsti u našim staništima. Na prstima nogu imaju pandže, koje su na prednjim nogama osobito dugačke (oko 5 do 6 cm) i snažne. Njima medvjed raskopava zemlju, trule panjeve i mravinjake, okreće kamenje, ubija i kida plijen. Za razliku od mačaka, medvjed ne uvlači svoje pandže u mekušci. Zubalo ima sva obilježja zvijeri, s karakterističnim sjekutićima, očnjacima i deračima. Zubna formula jest $2x(I\ 3/3, C\ 1/1, P\ 4/4, M\ 2/3)$, odnosno ima ukupno 42 zuba. Međutim, većini jedinki nedostaju pojedini, a nekima i prva tri gornja i donja pretkutnjaka, a oni koji postoje maleni su i nemaju funkciju u žvakanju hrane. Žvačne površine kutnjaka nešto su ravnije nego u ostalih zvijeri, a kao prilagodba za drobljenje biljne hrane. Probavni je trakt kratak i jednostavan kao i u drugih zvijeri, sa jednostavnim želucem, dugim tankim, malim slijepim i kratkim debelim crijevom. Izmet poprima vrlo različit oblik, konzistenciju i boju, ovisno o konzumiranoj hrani. Ipak se po veličini i najčešće po aromatičnom mirisu može lako razlikovati od izmeta ostalih životinjskih vrsta. Katkad može mekani izmet divlje svinje nalikovati na medvjedi, ali u svinjskom izmetu ne nalaze se dijelovi slabo probavljene hrane i on nema prepoznatljivog mirisa (HUBER i sur., 2008).

2.4. Osjetila

Najrazvijenija medvjedova osjetila su sluh i njuh. Vid je slabije razvijen i pokazuje karakteristike asigmatičnog vida, odnosno medvjed slabije vidi nepomične i udaljene predmete (JANICKI i sur., 2007).

2.5. Ishrana

Iako su po tjelesnom ustrojstvu pravi mesožderi, medvjedi oko 95 % prehranbenih potreba zadovoljavaju biljnom hranom, a udio životinjskih bjelančevina sastoji se uglavnom od beskralježnjaka i lešina većih životinja. Od biljne hrane u proljeće i ljeti dominiraju zeljaste biljke i trave, ljeti se pridružuju razni mekani plodovi, a u jesen i žir bukve kao glavna hrana za prikupljanje zimskih zaliha potkožne masti. Zbog kratkog i jednostavnog probavnog trakta znatan dio pojedene biljne hrane prođe kroz cijeli trakt slabo ili nikako probavljen. To medvjedu stvara potrebu za uzimanjem što većih količina hrane. S druge strane, zbog samo djelomične razgradnje tijekom probave, medvjed izmetom pomaže širenju biljnih vrsta, prenoseći njihove sjemenke na velike udaljenosti. Od biljne hrane u šumi nalazi tijekom proljeća medvjedi luk (*Allium ursinum*

L.) i kozlac (*Arum maculatum* L.). Na šumskim livadama hrani se travama (*Graminae sp.*), djetelinom (*Trifolium sp.*) i kiselicama (*Rumex sp.*). Tijekom ljeta u šumi najčešće jede andeoski korijen (*Angelica silvestris* L.), praseće zelje (*Aposeris foetida* L.) i plodove jagode (*Fragaria sp.*), a u kasno ljeto plodove maline (*Rubus idaeus* L.), kupine (*R. fruticosus* L.), krkavine (*Rhamnus cathartica* L.) i borovnice (*Vaccinium myrtillus* L.).

U jesen je svakako najvažnija hrana plod bukve (*Fagus sylvatica* L.). U jesen se u šumi hrani i divljom jabukom (*Malus sylvestris* Mill.) i divljom kruškom (*Pyrus communis* L.). Isto tako rado jede i plodove lijeske (*Corylus avellana* L.), plodove jarebice (*Sorbus aucuparia* L.), kestena (*Castanea sativa* Mill.), drijena (*Cornus mas* L.) i žirove raznih vrsta hrastova (*Quercus sp.*). U potrazi za hranjivim plodovima medvjed zna prevaliti velike udaljenosti, a često i otići izvan stalnog životnog prostora. U poljima se hrani svim vrstama žitarica, a naročito zobi. Vrlo rado posjećuje i polja zasijana kukuruzom, napose kada je plod mliječan. Posjećuje voćnjake i vinograde gdje jede šljive, jabuke, kruške, breskve, trešnje, grožđe i drugo voće. Rado jede šumski med i ličinke pčela, pa provaljuje u pčelinjake. Na taj način čini štete u poljoprivredi. Od hrane životinjskog podrijetla najčešće se hrani lešinama životinja koje nađe u šumi. Hrani se beskralježnjacima, napose ličinkama mrava i drugih kukaca, te mladunčadi divljih životinja. Od domaćih životinja najčešće napada ovce, katkad krave, magarce i konje. Od divljači napada samo vrlo mlade te ranjene i bolesne životinje koje može uhvatiti (HUBER i sur., 2008).

2.6. Životni prostor

Staništa medvjeda su veliki šumski kompleksi sa niskim stupnjem uznemiravanja. Da bi stanište bilo prikladno za medvjeda, ono mu mora osigurati dostatne količine hrane. Obzirom da je riječ o krupnoj životinji te količine su znatne (JANICKI i sur., 2007).

U svim svojim biološkim potrebama smeđi medvjed ima izražene potrebe za raznim oblicima obilježja staništa. Nekada su medvjedi nastanjivali i nizinske šume, poplavne doline i prirodne travnjake. Širenjem ljudske vrste potisnuti su u područja manje povoljna za život ljudi, pa se danas u Europi nalaze samo u brdskim šumovitim područjima, a od nizinskih područja nalazi se u tajgama na krajnjem sjeveru. Da bi staništa zadovoljila životne potrebe medvjeda, moraju se sastojati od različitih tipova šume, u čemu presudnu ulogu imaju sastojine listača krupnog sjemena (bukva, kesten, hrast). Radi zaklona i paše važno je također postojanje guštika i

livada. Osobito je važna mogućnost kretanja medvjeda u svim smjerovima uključujući i u zone različitih nadmorskih visina. Mir u staništu osobito je presudan zimi zbog novorođenih medvjedića u brlozima. Prosječna dnevna kretanja medvjeda jesu 1,6 km, a maksimalna više od 10 km. Procjenjuje se da tijekom života medvjed u hrvatskim staništima koristi prostor od oko 250 km² (25 000 ha) (HUBER i sur., 2008).

2.7. Aktivnost i način života

U pravilu medvjed je podjednako aktivan i tijekom dana i noći. Sama aktivnost ovisi o stupnju uznemiravanja u staništu te o godišnjem dobu. Mrciništa uglavnom posjećuje noću.

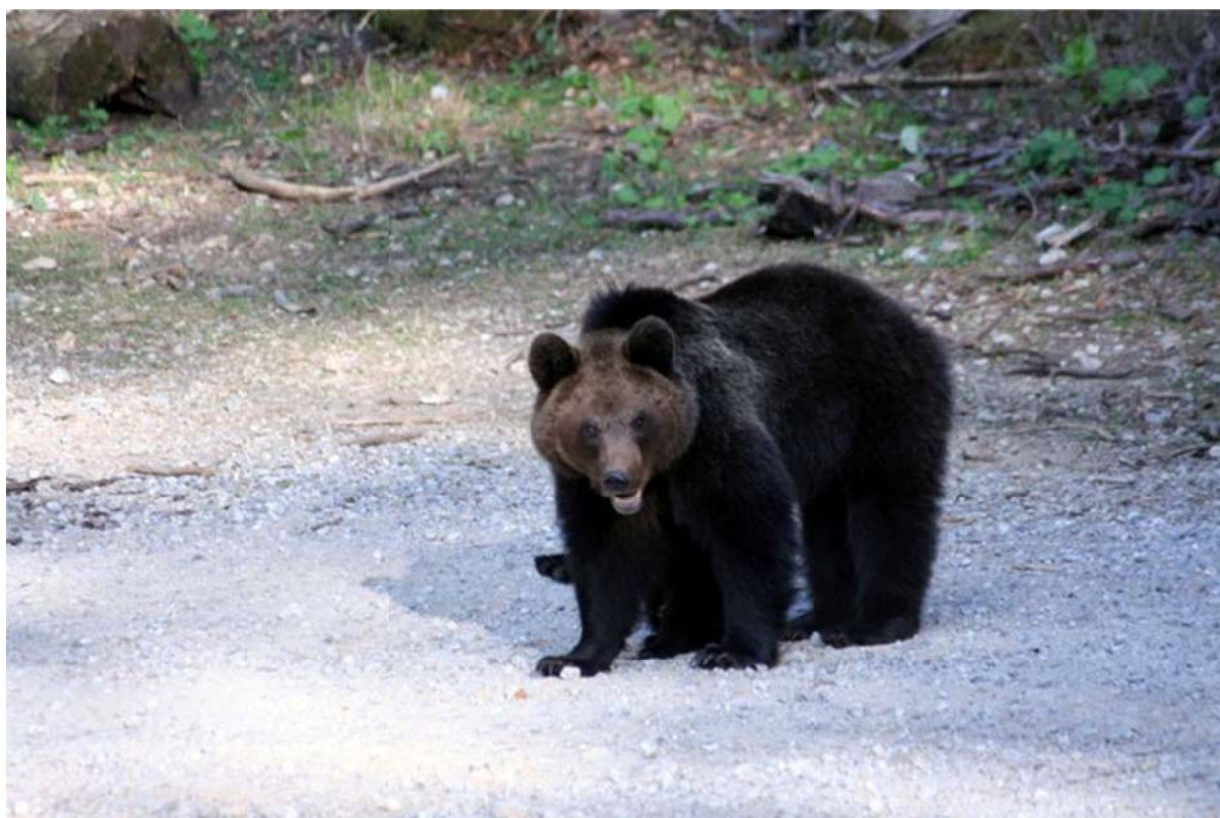
Medvjedi žive samotnjačkim načinom života. Od ovog pravila odstupaju majke s mladima, koji uz njih ostaju dve do tri godine. Ponekad, kada je hrane u izobilju moguće je vidjeti nekoliko medvjeda kako se hrane na istom mjestu. Inače slabiji medvjedi uzmiču pred jačima. Tijekom godine medvjed se intenzivno hrani kako bi jesen i ulazak u brlog dočeka u što je moguće boljem gojnom stanju. Tek nekoliko dana pred san medvjed se ne hrani, kako bi u san ušao praznih crijeva (JANICKI i sur., 2007).

2.8. Razmnožavanje i životni ciklus

Medvjedi se pare od kraja svibnja do polovice srpnja. Mužjaci tada prelaze velike udaljenosti, međusobno se bore ako se nađu uz istu ženku, a svaki se trudi oploditi više njih. Također se i ženka može u jednoj sezoni pariti s više mužjaka, pa je moguće da svi mladunci iz jednog legla i ne budu od istog oca. Zametak u maternici ima odloženi razvoj odnosno implantaciju, te se najveći dio njegova razvoja odvija u zadnja 3 mjeseca trudnoće, koja ukupno traje oko 7 mjeseci. Medvjedići se rađaju u sredini zime, za vrijeme brloženja. Medvjed zimu provodi u posebno odabranom i pripremljenom brlogu, bez da išta jede i pije. Većina brloga u našim krajevima nalazi se u manjim šupljinama stijena koje medvjed kopanjem prilagodi svojim potrebama. Samo oko 10 % brloga nalazi se među žilama korijenja velikih stabala, a isto toliko i na otvorenom, odnosno pod krošnjama crnogoričnih stabala. U brlogu medvjed pripremi ugodan ležaj od suhe trave, lišća ili grančica. Ipak, pojedine se jedinice mogu naći aktivne tijekom cijele zime. Ako bude uznemiren i istjeran iz brloga, dolazi u oskudicu tjelesne energije, te mu je teško

dočekati proljeće ako nije bio od jeseni izdašno potkožen slojem masti. Slabo pripremljeni u zimu obično ulaze mlađi medvjedi, u dobi od dvije godine, kada prvi put zimuju sami, odnosno bez majke. Još nije jasno utječe li i kako prihranjivanje na hranilištima na zimsku aktivnost medvjeda. Najdulje je zimsko mirovanje gravidnih ženki, koje najčešće u prvoj polovici siječnja rađaju 1 do 4 mladunčeta mase oko 350 g. Rađaju se slijepi i bez dlake. Životno su ovisni o neposrednom kontaktu s tijelom majke, koja ih grije i hrani koncentriranim mlijekom. Mlijeko medvjedice ima oko 22% masti, 12% bjelančevina i po tome je u životinjskom svijetu usporedivo samo s mlijekom tuljana. Najveća pogibelj prijeti novorođenim medvjedima dok su u vrijeme najveće zime u brlogu. Ako zbog uznemiravanja majka mora napustiti brlog, mladunčad neizbježno ugiba, jer ne može slijediti majku. Zabilježeni su, u takvim situacijama, pokušaji majke da u zubima prenese bar jednog medvjedića, međutim, jer ga tako ne može nositi daleko, niti usred zime pripremiti novi brlog, nema izgleda niti za njegovo preživljavanje.

Slika 3. Medvjedica u obrani mladunca (Foto: V. Slijepčević)

Na hranjivom majčinom mlijeku medvjedići do početka travnja dovoljno narastu da mogu napustiti brlog i slijediti majku u potrazi za hranom. S majkom provedu cijelu prvu godinu života i iduću zimu u brlogu, a odvajaju se u dobi od oko 1,5 godine, kada se majka u svibnju i lipnju ponovo pari. Katkad će nakon parenja majka dopustiti lanjskim mladuncima da je slijede do jeseni, kada se povlači u zasebni brlog gdje će izleći novo leglo. Medvjedi koji žive u sjevernijim krajevima našeg planeta provode s majkom 2,5 pa i 3,5 godine, pa je stoga i broj rođenih po jednoj ženki tamo znatno manji. Naši medvjedi spolno su zreli u dobi od 3 do 4 godine, u prirodi mogu doživjeti 10 do 20 godina, a prosječna je dob naše lovno gospodarene populacije oko 5 godina (HUBER i sur., 2008).

2.9. Nastambe

Medvjed u pravilu prespava zimu, tj. hibernira. U prirodi za brlog pronalazi pećine, jame, šuplja drva, veće nakupine granja ili druga pogodna mjesta u kojima provodi zimu u stanju polusna (sporiji ritam rada srca, sporije disanje) koristeći masne zalihe stečene aktivnijom ishranom preko ljeta i jeseni (RAPAIĆ i sur.,2004).

3. ZAKONSKA REGULATIVA VRSTE SMEĐI MEDVJED U BOSNI I HERCEGOVINI

Bosna i Hercegovina je uređena kao federalna jedinica dva entiteta i to Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine te Distrikta Brčko. Kako na državnom nivou ne postoji jedinstven Zakon o lovstvu, odnosno Zakon o zaštiti prirode, divljači, u ovom slučaju smeđim medvjedom se upravlja sa nivoa entiteta odnosno entitetskih zakona. Zakon o lovstvu Brčko distrikta je isti kao zakon Federacije BiH.

Od velikih zvjeri na nivou Bosne i Hercegovine jedino je euroazijski ris (*Lynx lynx*) koji se nalazi na Crvenoj listi IUCN stalno zaštićena vrsta pa ju je strogo zabranjeno loviti, uznemiravati odnosno progoniti. Sivi vuk (*Canis lupus*) i smeđi medvjed (*Ursus arctos*) su lovostajem zaštićene vrste (ANONYMOUS, 2006; ANONYMOUS, 2009a).

U Republici Srpskoj medvjed je svrstan u kategoriju lovostajem zaštićene divljači, koju je dozvoljeno izlovljavati. U Federaciji Bosne i Hercegovine medvjed je lovostajem zaštićena divljač u uzgojnim područjima vrste koja određuje Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, van tih područja medvjed se smatra nezaštićenim (ANONYMOUS, 2006; ANONYMOUS, 2009a).

Činjenicom da se u Bosni i Hercegovini, odnosno njenim administrativnim cijelinama drukčije gospodari sa smeđim medvjedom kroz anketno istraživanje očekujemo definitivno različite rezultate. U slučajevima gdje je medvjed lovostajem zaštićen sve eventualne štete snosi država, dok štete na prostorima koja ne spadaju u uzgojna područja i gdje je isti nezaštićen snose oštećenici sami. Kako među anketiranom lovačkom populacijom ima i ljudi koji žive u staništu smeđeg medvjeda zasigurno ćemo dobiti zanimljive odgovore po pitanju samog obitavanja medvjeda kao vrste.

Ovakva zakonska regulativa u Bosni i Hercegovini svakako dovodi do neželjenih i neselektivnih manipulacija s vrstom što će se i kroz istraživanje iskazati vjerojatno odobravanjem uklanjanja iz staništa pravdajući to ekonomskom ugroženošću čovjeka.

4. MATERIJALI I METODE

Istraživanje je provedeno na uzorku od 200 ispitanika i to na uzorku od 100 ispitanika u Lovačkom udruženju “Tetrijeb” Glamoč u Federaciji Bosne i Hercegovine te 100 ispitanika u Lovačkom udruženju “Tetrijeb” Teslić u Republici Srpskoj.

Anketiranje je provedeno i na internetu, pomoću Google obrazaca na način da je autor osobno slao privatne poruke sa web adresom obrasca kako bi se izbjeglo da na anketu eventualno odgovaraju lovci iz susjedstva BiH ili osobe koji nisu ciljna skupina ovog istraživanja. Anketirano je, odnosno na anketu je odgovorio ukupno 41 ispitanik iz raznih krajeva Bosne i Hercegovine.

Anketa je sadržavala 12 pitanja od kojih su se prva tri odnosila na ispitanika (spol, dob, duljina lovačkog staža), a ostalih 9 na mišljenje ispitanika o medvjedu. Anketa je bila anonimna, a ispitanici su zaokruživanjem izabirali ponuđene odgovore. Samo je jedno pitanje bilo opisnog karaktera u kojem je traženo od ispitanika da daju svoje mišljenje i prijedloge u vezi poboljšanja zakonskih okvira. Ispitanici su imali mogućnost samo jednom pristupiti obrascu odnosno samo jednom su mogli da odgovore na pitanja u anketi. Na slikama 4 i 5 su vidljivi tiskani i internetski obrasci ankete. U priložima na stranicama 41 i 42 vidljivi su dokazi provođenja anketa u lovačkim udrugama.

Rezultati ankete su uneseni u tablicu i obrađeni u programu Microsoft Excel u kojemu u izrađeni i grafički prikazi.

Anketno istraživanje mišljenja lovaca o prisustvu Smeđeg medvjeda u

Lovištu „BORJA“ kojim gazduje Lovачko udruženje „Tetrijeb“ Teslić, Republika Srpska - BiH

Datum 30.8.2015

1. Pol lovca: M Ž
2. Dob lovca: a) 18 – 27 godina b) 28 – 65 godina c) 65 i više godina
3. Trajanje lovačkog staža: a) do 10 godina b) 10 – 20 godina c) 21 i više godina
4. Obitava li medvjed na području Vašeg lovišta? a) DA b) NE ZNAM c) NE
5. Smatrate li da je dobro imati medvjeda u BIH? a) DA b) NE ZNAM c) NE
6. Smatrate li medvjeda poželjnim u Vašem lovištu?
a) ni u kom slučaju b) ne c) nemam mišljenje d) da e) smatram ga izuzetno poželjnim
7. Bojite li se susreta s medvjedom u šumi?
a) ni u kom slučaju b) ne c) nemam mišljenje d) da e) jako se bojim susreta s medvjedom
8. Da li biste lovili medvjeda?
a) ni u kom slučaju b) ne c) nemam mišljenje d) da e) jako bih ga volio loviti
9. Smatrate li da medvjedi mogu pozitivno utjecati na lovnu privredu?
a) ni u kom slučaju b) ne c) nemam mišljenje d) da e) smatram ga vrlo pozitivnim
10. Smatrate li da bi medvjeda trebalo strogo zaštititi (zabraniti lov)?
a) ni u kom slučaju b) ne c) nemam mišljenje d) da e) hitno ga treba zaštititi
11. Smatrate li da su zakonski okviri vezani uz nadoknadu štete od medvjeda odgovarajući?
a) ni u kom slučaju b) ne c) nemam mišljenje d) da e) smatram da su vrlo primjereni
12. Ukoliko mislite da zakonski okviri nisu odgovarajući, napišite Vaše prijedloge.

AKO MEDVJEDA STAVIJAMO POD ZAŠTITU ONDA
TREBA NJEGOVU ŠTETU ADEKATNO I NAKNADITI

Vladan Vukadin, DIPLOMSKI-ZAVRŠNI RAD
„Istraživanje mišljenja lovaca iz Bosne i Hercegovine o prisustvu Smeđeg medvjeda u lovištu“
STRUČNI STUDIJ LOVSTVO I ZAŠTITA PRIRODE, VELEUČILIŠTE U KARLOVCU www.vuka.hr

Slika 4. Izgled pisanog anketnog obrazca

Istraživanje mišljenja lovaca Bosne i Hercegovine o prisustvu Smeđeg medvjeda u lovištu

*Obavezno

Pol lovca *

M
 Ž
 O

Dob lovca *

10-27 god.
 28-65 god.
 65 i više

Trajanje lovačkog staža: *

Do 10 god.
 10-21 god.
 21 i više god.

Obitava li medvjed na području Vašeg lovišta? *

Da
 Ne znam
 Ne

Smatrate li da je dobro imati medvjeda u BiH?

Da
 Ne znam
 Ne

Smatrate li medvjeda poželjnim u Vašem lovištu? *

Ni u kom slučaju
 Ne
 Nemam mišljenje
 Da
 Smatram ga izuzetno poželjnim

Bojite li se susreta s medvjedom u šumi? *

Ni u kom slučaju
 Ne
 Nemam mišljenje
 Da
 Jako se bojim susreta s medvjedom

Da li biste lovili medvjeda? *

Ni u kom slučaju
 Ne
 Nemam mišljenje
 Da
 Jako bih ga volio loviti

Smatrate li da medvjedi mogu pozitivno uticati na lovnu privredu? *

Ni u kom slučaju
 Ne
 Nemam mišljenje
 Da
 Smatram ga vrlo pozitivnim

Smatrate li da bi medvjeda trebalo strogo zaštititi (zabraniti lov)? *

Ni u kom slučaju
 Ne
 Nemam mišljenje
 Da
 Hitno ga treba zaštititi

Smatrate li da su zakonski okviri vezani uz nadoknadu štete od medvjeda odgovarajući? *

Ni u kom slučaju
 Ne
 Nemam mišljenje
 Da
 Smatram da su vrlo primjereni

Ukoliko mislite da zakonski okviri nisu odgovarajući, napišite Vaše prijedloge. *

Vaš odgovor

PODNEŠI

Nikada ne šalje zaporku putem Google obrazaca.

Slika 5. Izgled internetskog anketnog obrazca

4.1. Lovačke udruge u kojima je provedeno istraživanje

4.1.1. Lovačka udruga “Tetrijev” Teslić, Republika Srpska, BiH

Opći podaci o lovištu i korisniku lovišta

Naziv lovišta: “Borja”

Naziv općine u kojoj je ustanovljeno lovište: Teslić, Republika Srpska, BiH

Korisnik lovišta : Šumsko gazdinstvo “Borja” (LU ugovorom provodi planove upravljanja te postupa po Lovnoj osnovi Korisnika lovišta).

Podaci o površini lovišta:

Ukupna površina lovišta je 84.650 ha od čega je lovna površina 78.300 ha, a nelovna 6.350 ha.

Lovno produktivna površina za medvjeda iznosi 42.007 ha.

Struktura površina lovišta:

- oranice ..... 5.000 ha
- livade i pašnjaci..... 39.775 ha
- vrtovi, voćnjaci..... 500 ha
- šume i šikare i šumsko zemljište..... 35800 ha
- goleti i krš ..... 0 ha
- ostale vodene površine..... 75 ha
- ostale površine..... 3.500 ha

Tip lovišta (po nadmorskoj visini) je brdsko, a po namjeni privredno-sportsko.

Brojno stanje smeđeg medvjeda je 28 jedinki. Dozvoljeni odstrjel je 3 jedinke (ANONYMOUS, 2009b).

4.1.2. Lovačka udruga “Tetrijev” Glamoč, Federacija BiH, BiH

Opći podaci o lovištu i korisniku lovišta

Naziv lovišta: „Staretina-Golija polje”

Naziv općine na kojoj je ustanovljeno lovište: Glamoč

Korisnik lovišta : Lovačka udruga “Tetrijev” Glamoč

Podaci o površini lovišta:

Ukupna površina lovišta je 30448.95ha od čega je lovna površina 26.763 ha a nelovna 3.684 ha.

Lovno produktivna površina za medvjeda iznosi 26.763 ha.

Struktura površina lovišta:

- oranice .....1841.76 ha
- livade i pašnjaci.....11134.63 ha
- vrtovi, voćnjaci.....0 ha
- šume i šikare i šumsko zemljište..... 13709.20 ha
- goleti i krš .....0 ha
- ostale vodene površine.....79.72 ha
- ostale površine.....3683.64 ha

Tip lovišta (po nadmorskoj visini) je brdsko a po namjeni gospodarsko-sportsko.

Brojno stanje smeđeg medvjeda je 24 jedinke dozvoljeni odstrjel je 4 jedinke (MADANIĆ, 2015).

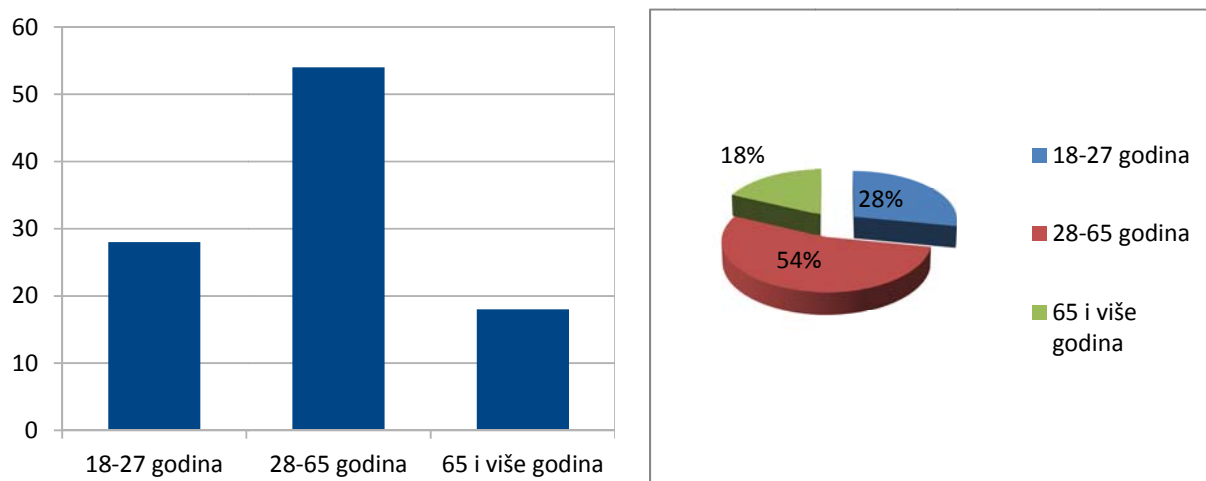

5. REZULTATI

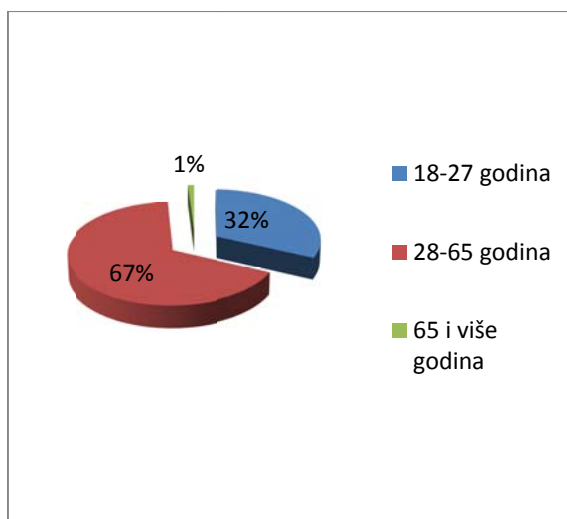
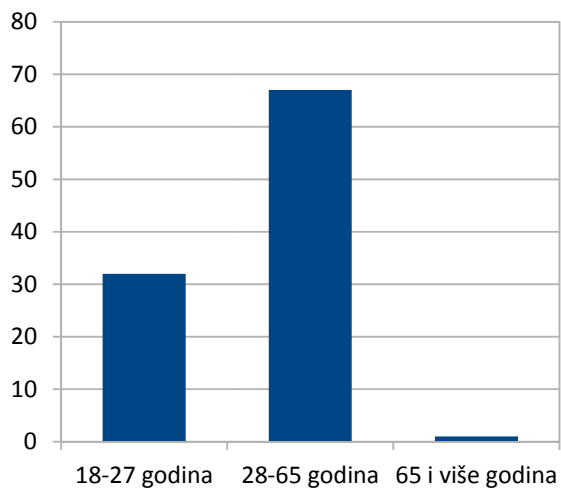
Istraživanje je sprovedeno na uzorku od 241 lovca - ispitanika od toga su 238 ispitanika lovci muškog spola, a 3 ispitanika su ženskog spola. Ispitanici su najvećim dijelom aktivni lovci do 20 godina lovačkog staža. Skoro apsolutna većina zna da smeđi medvjed obitava u njihovom lovištu, tek neznatan broj uglavnom mladih lovaca (18-27 god. starosti) nije bio siguran u to.

Pitanje broj 2.

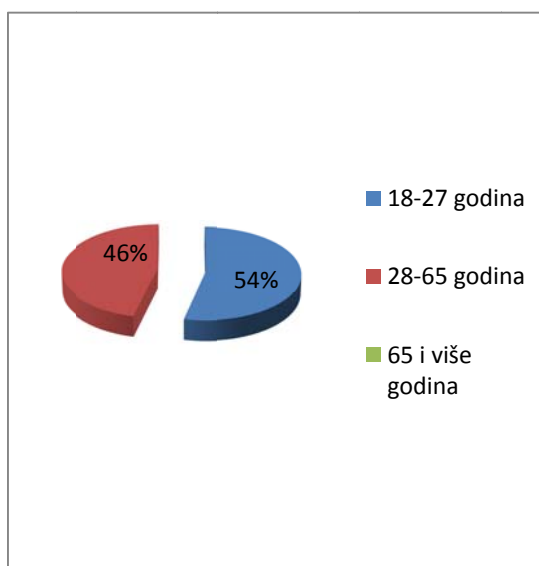
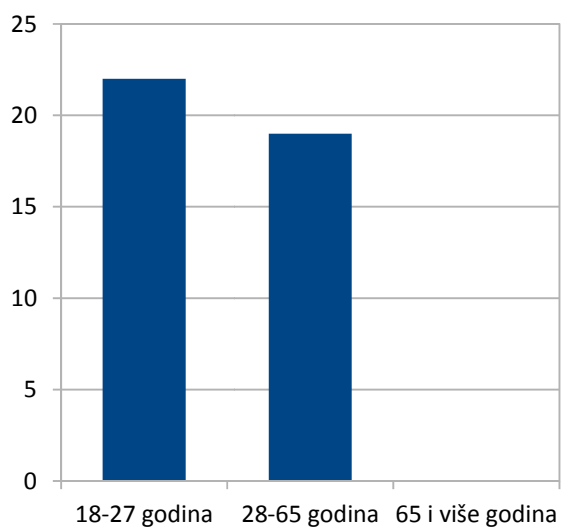
Dob anketiranih lovaca

Grafikon 1. Dob anketiranih lovaca. Teslić

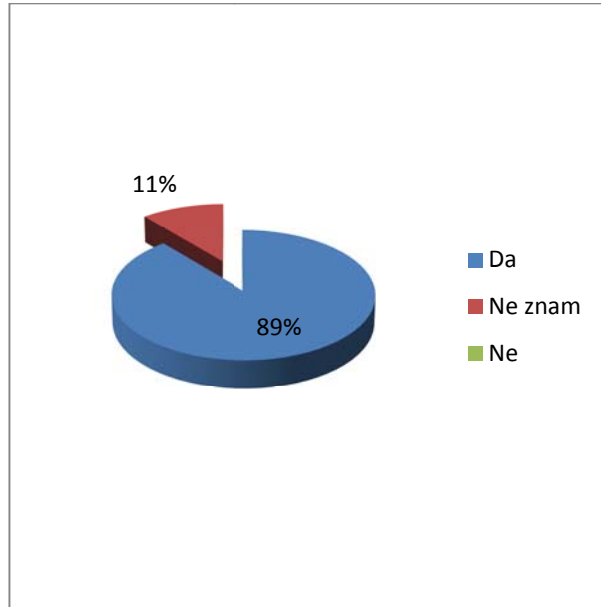
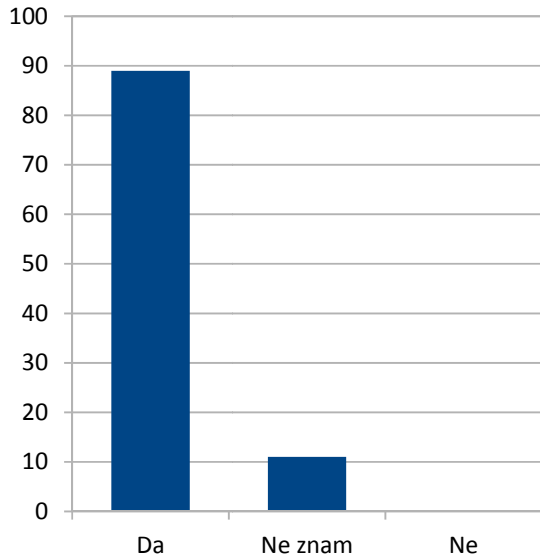
Grafikon 2. Dob anketiranih lovaca. Glamoč

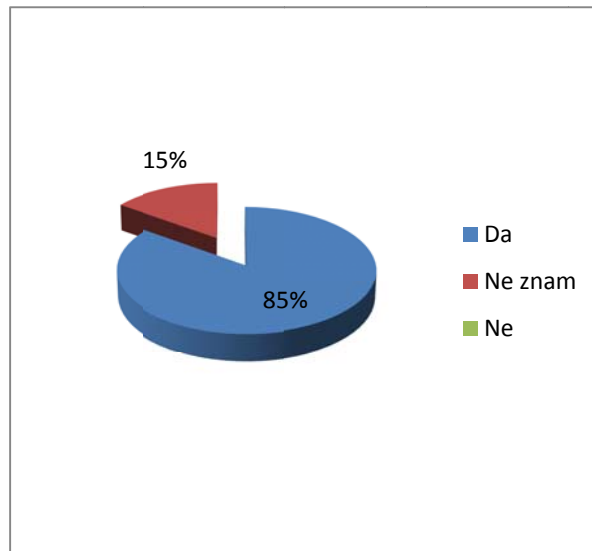
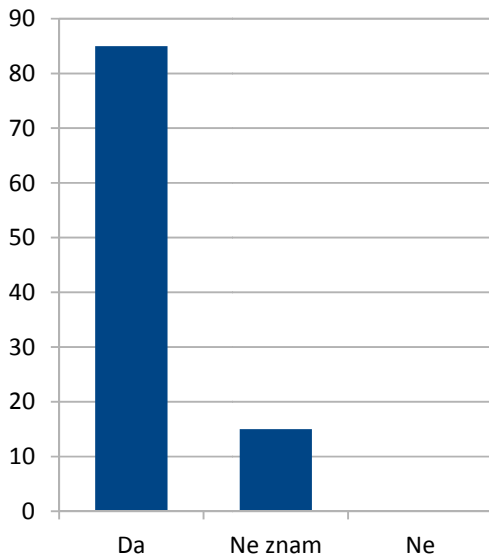
Grafikon 3. Dob anketiranih lovaca. Internetska anketa

Pitanje broj 5.

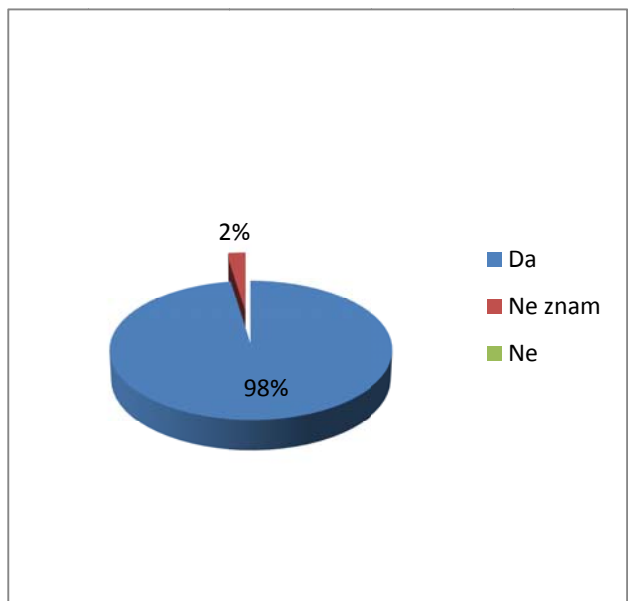
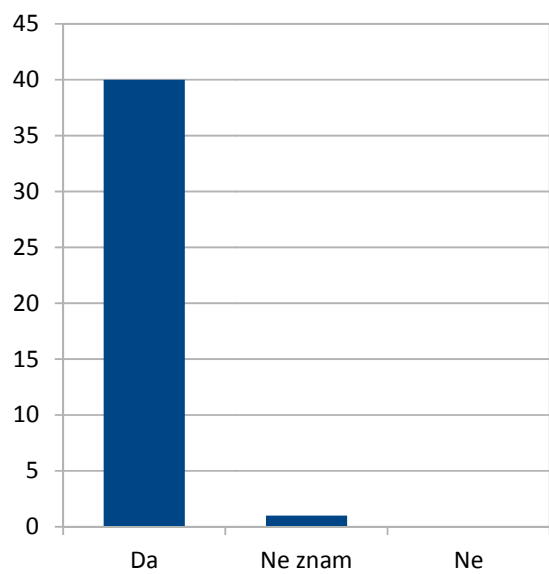
Smatrate li da je dobro imati medvjeda u BiH?

Grafikon 4. Smatrate li da je dobro imati medvjeda u BiH? Odgovori lovaca iz Teslića

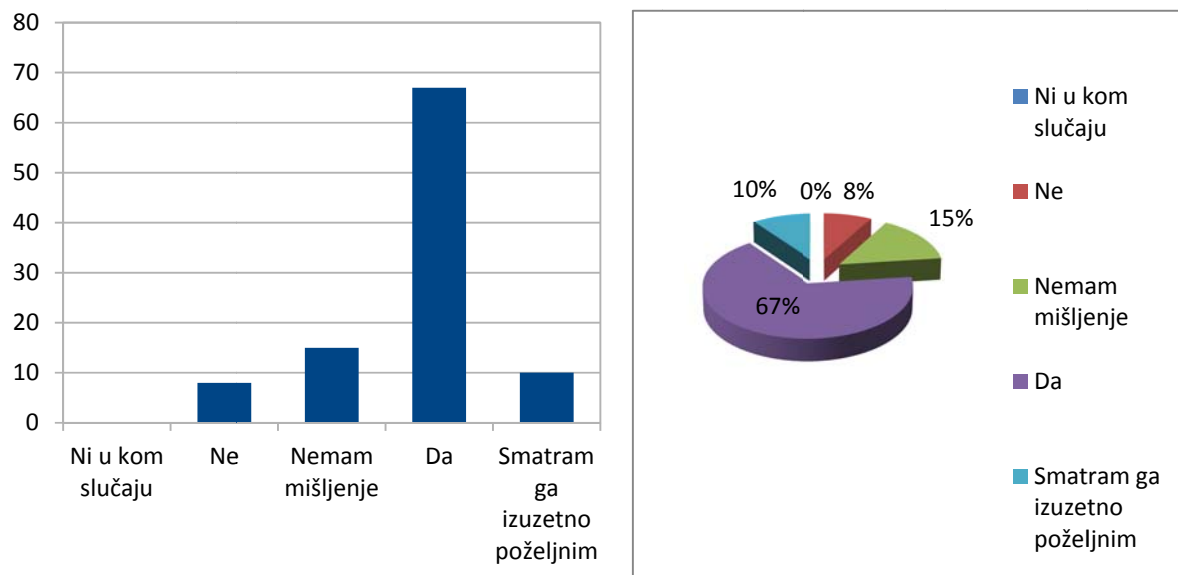
Grafikon 5. Smatrate li da je dobro imati medvjeda u BiH? Odgovori lovaca iz Glamoča

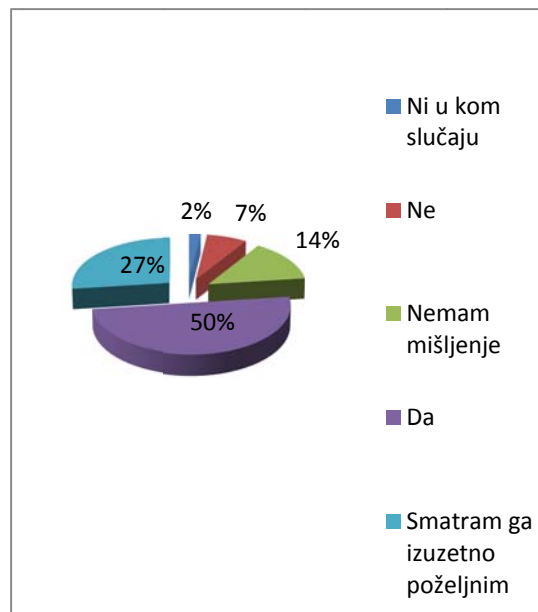
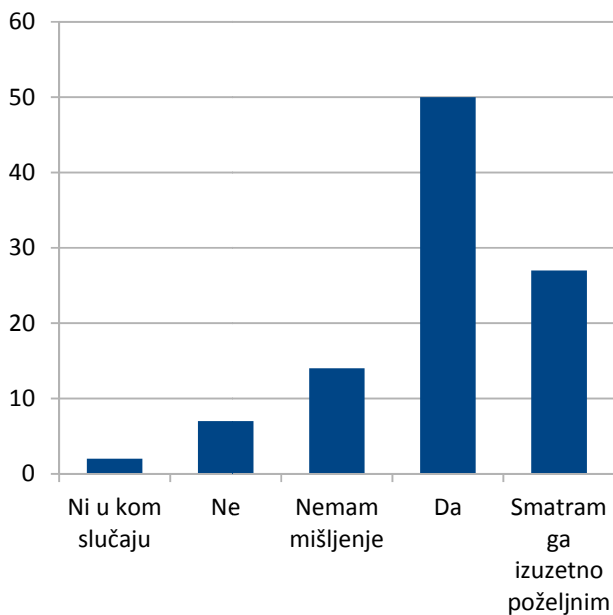
Grafikon 6. Smatrate li da je dobro imati medvjeda u BiH? Internetska anketa

Pitanje broj 6.

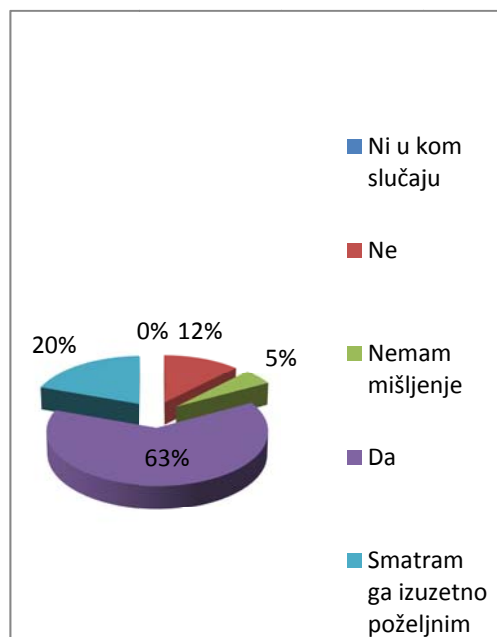
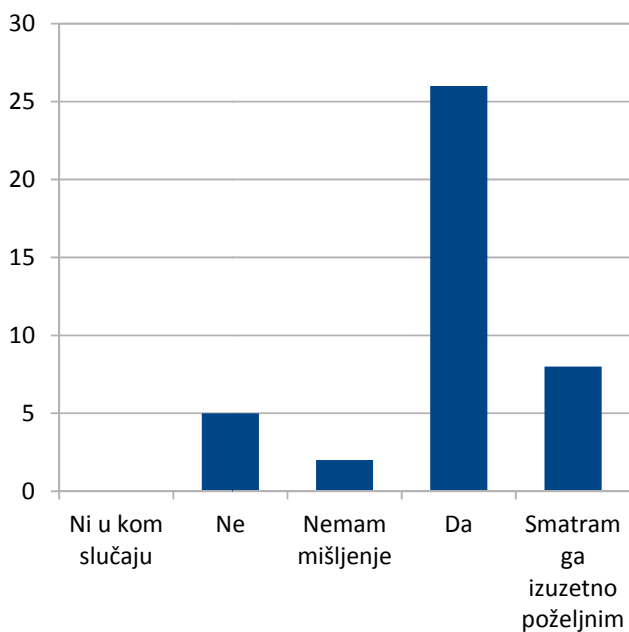
Smatrate li medvjeda poželjnim u Vašem lovištu?

Grafikon 7. Smatrate li medvjeda poželjnim u Vašem lovištu? Odgovori lovaca iz Teslića

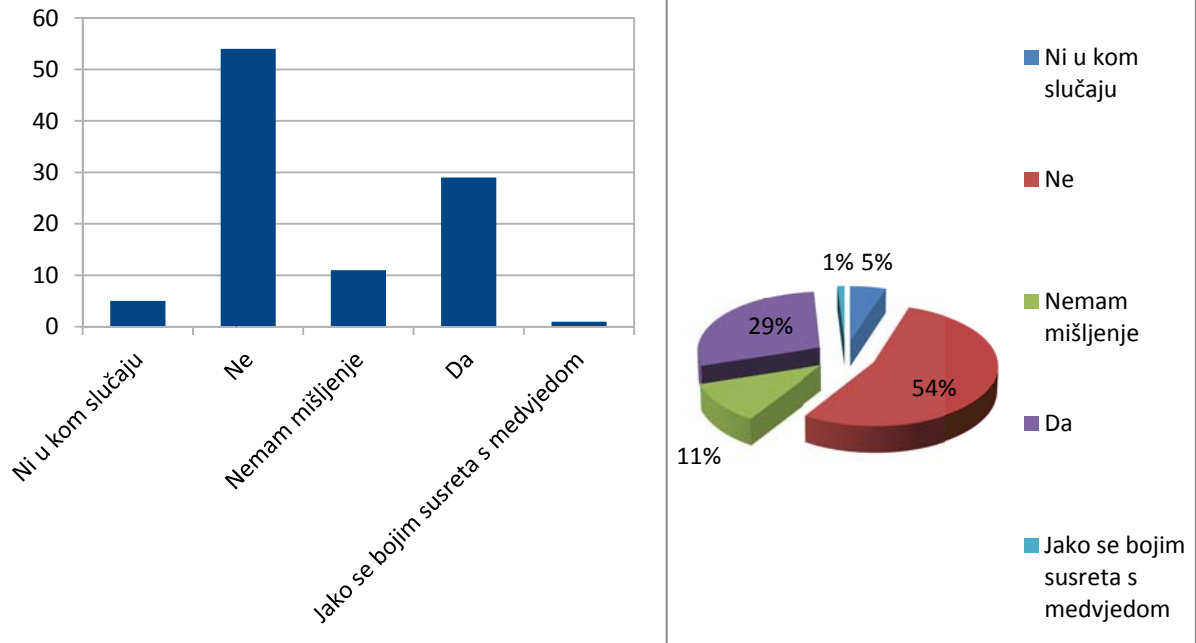
Grafikon 8. Smatrate li medvjeda poželjnim u Vašem lovištu? Odgovori lovaca iz Glamoča

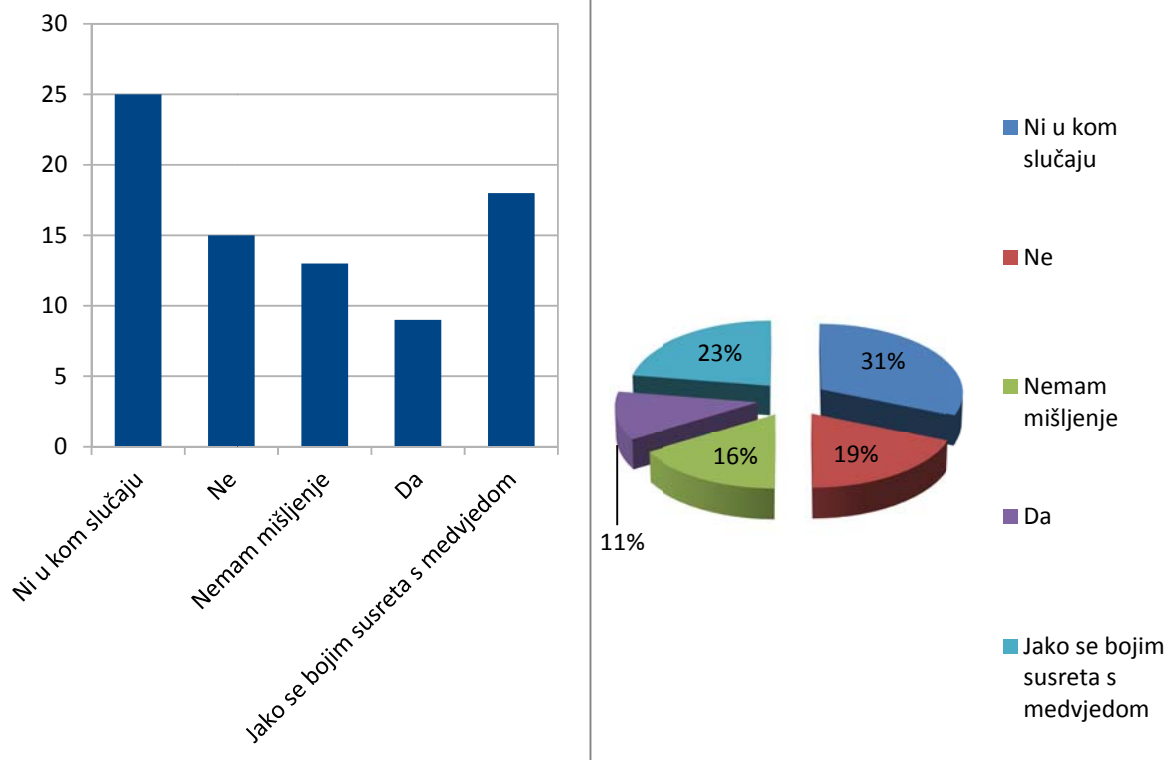
Grafikon 9. Smatrate li medvjeda poželjnim u Vašem lovištu? Internetska anketa

Pitanje broj 7.

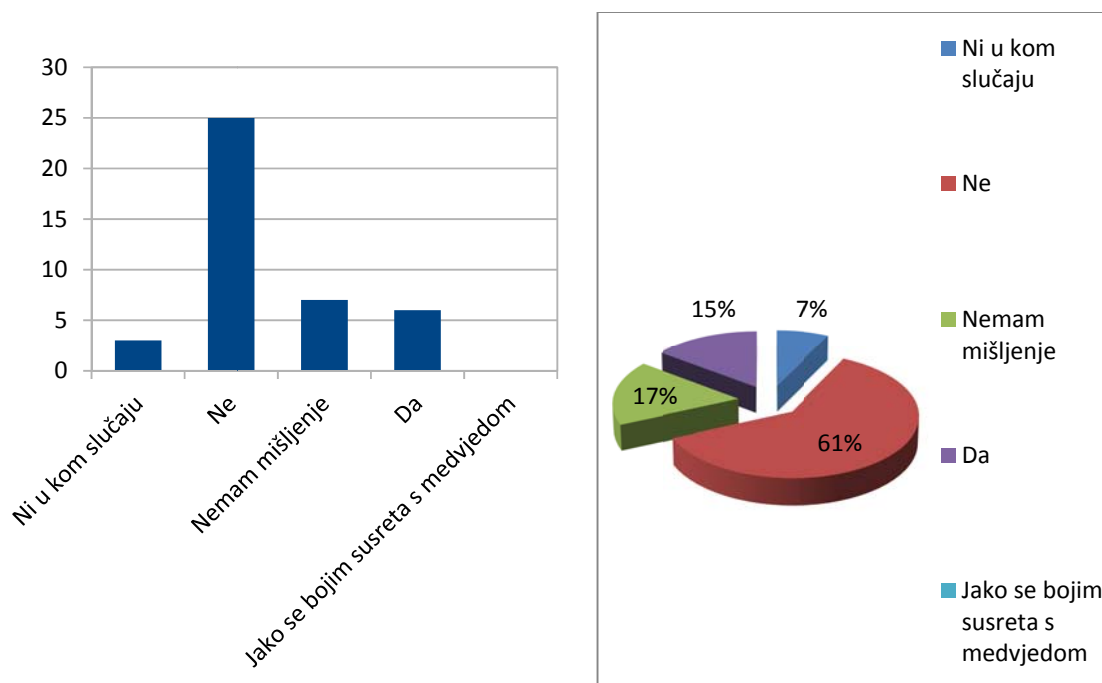
Bojite li se susreta s medvjedom u šumi?

Grafikon 10. Bojite li se susreta s medvjedom u šumi? Odgovori lovaca iz Teslića

Grafikon 11. Bojite li se susreta s medvjedom u šumi? Odgovori lovaca iz Glamoča

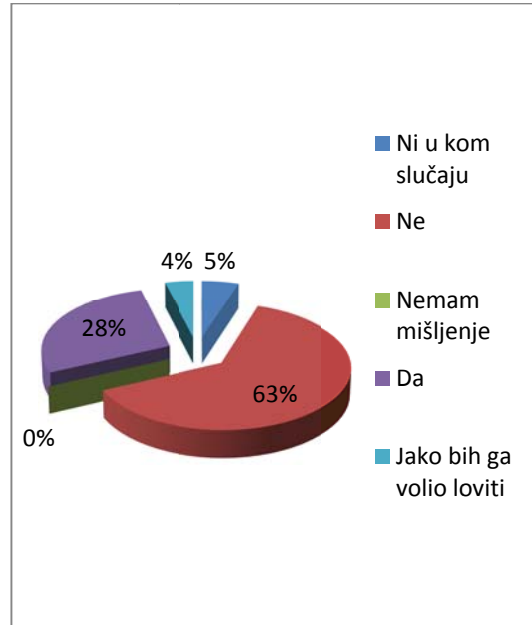
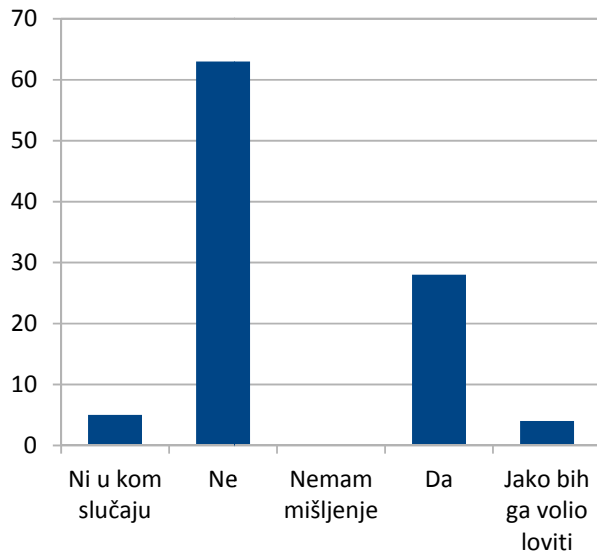

Grafikon 12. Bojite li se susreta s medvjedom u šumi? Internetska anketa

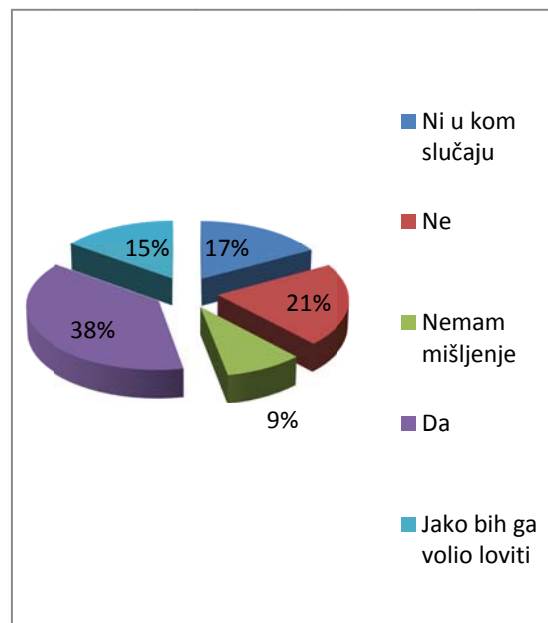
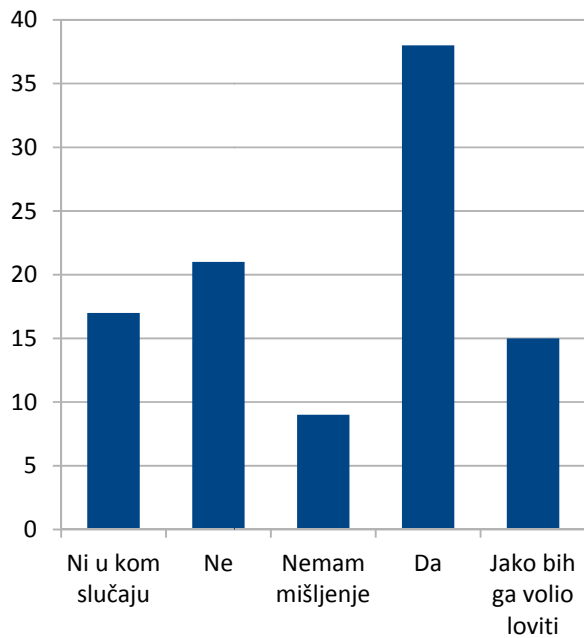

Pitanje broj 8.

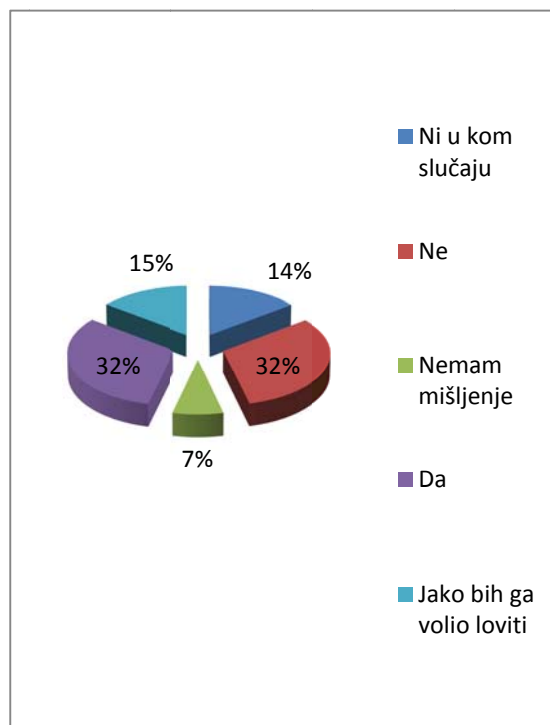
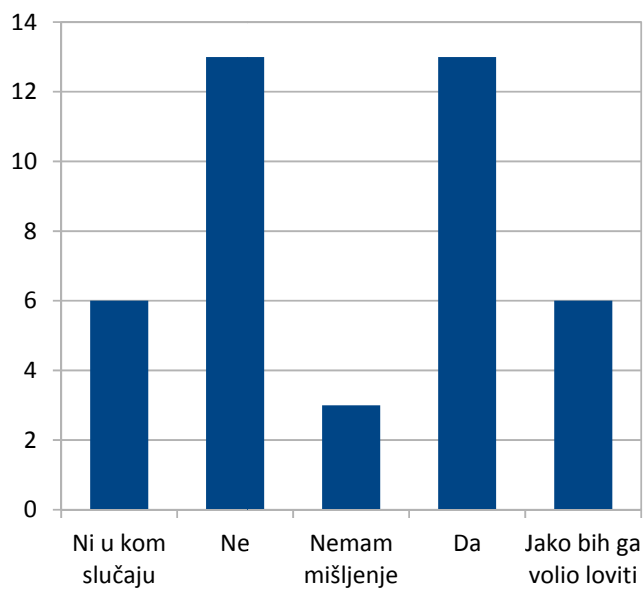
Da li biste lovili medvjeda?

Grafikon 13. Da li biste lovili medvjeda? Odgovori lovaca iz Teslića

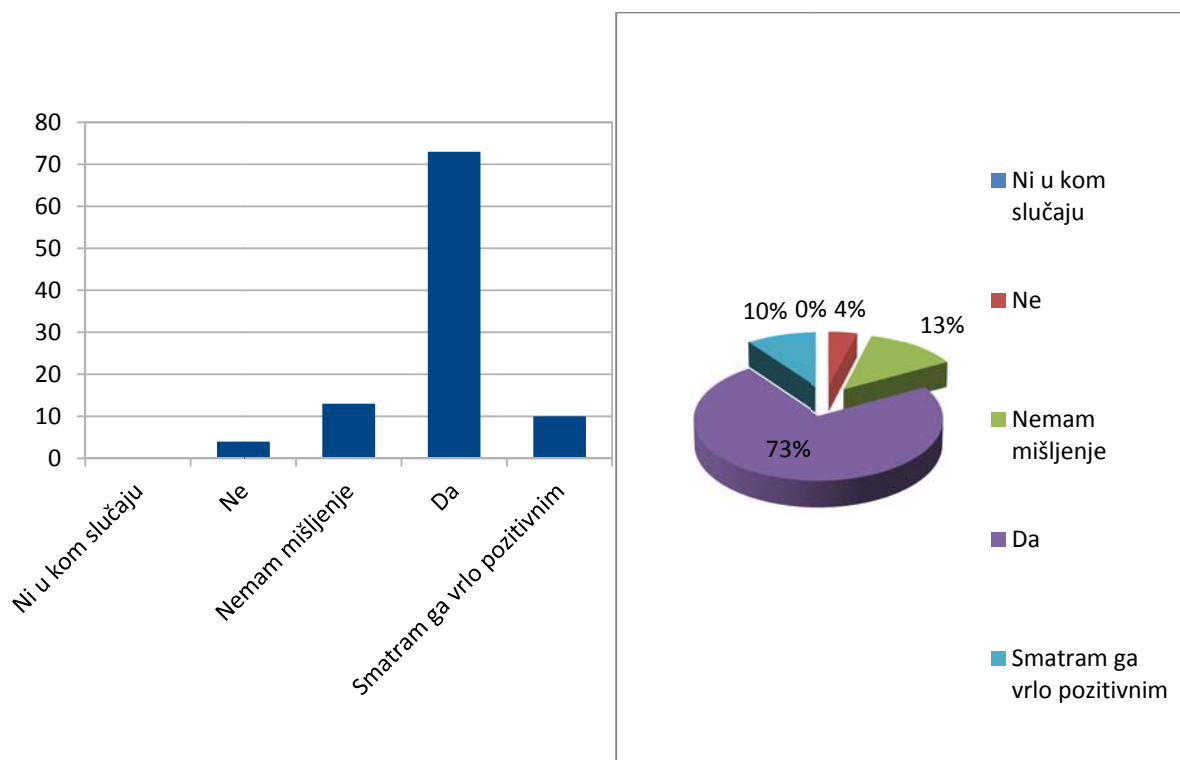
Grafikon 14. Da li biste lovili medvjeda? Odgovori lovaca iz Glamoča

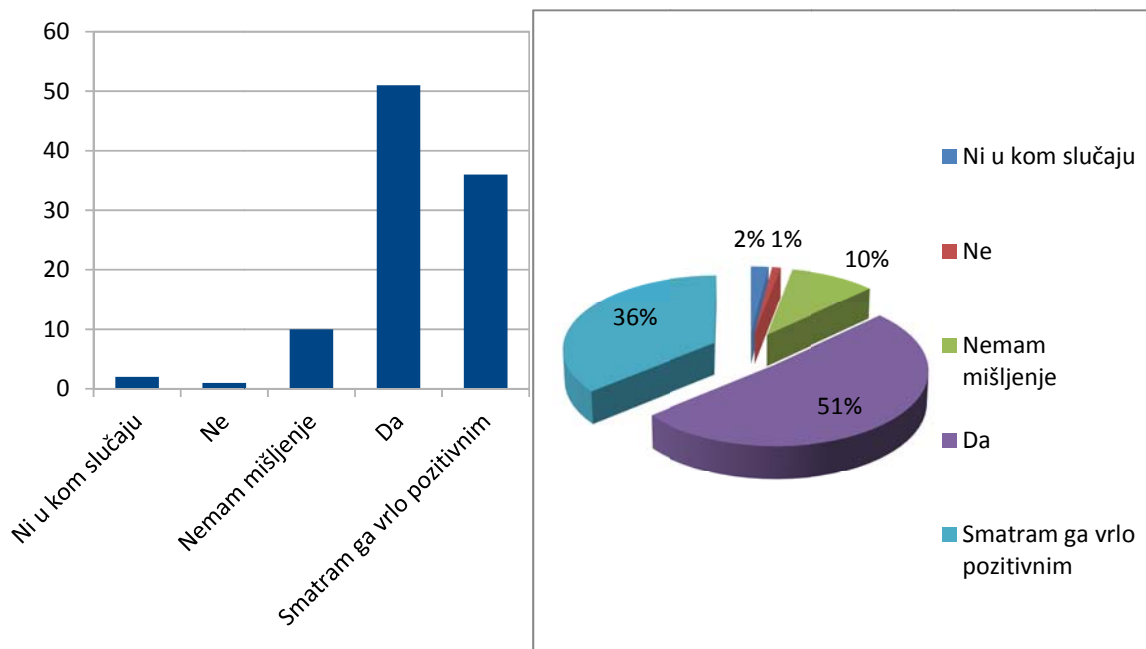
Grafikon 15. Da li biste lovili medvjeda? Internetska anketa

Pitanje broj 9.

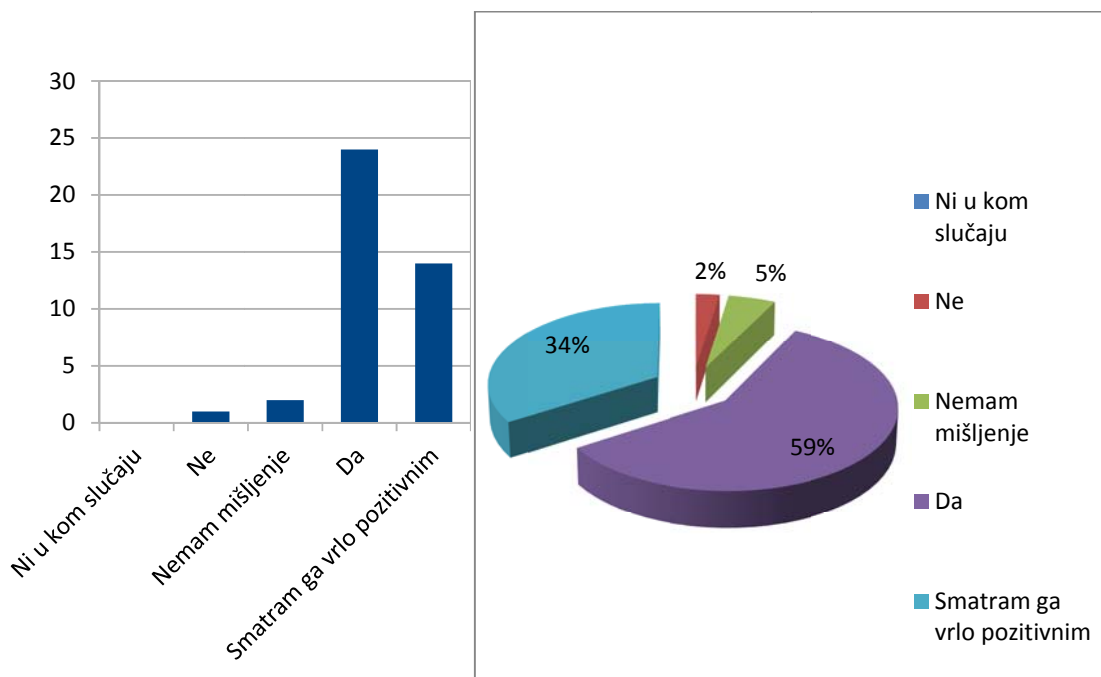
Smatrate li da medvjedi mogu pozitivno utjecati na lovnu privredu?

Grafikon 16. Smatrate li da medvjedi mogu pozitivno utjecati na lovnu privredu? Odgovori lovaca iz Teslića

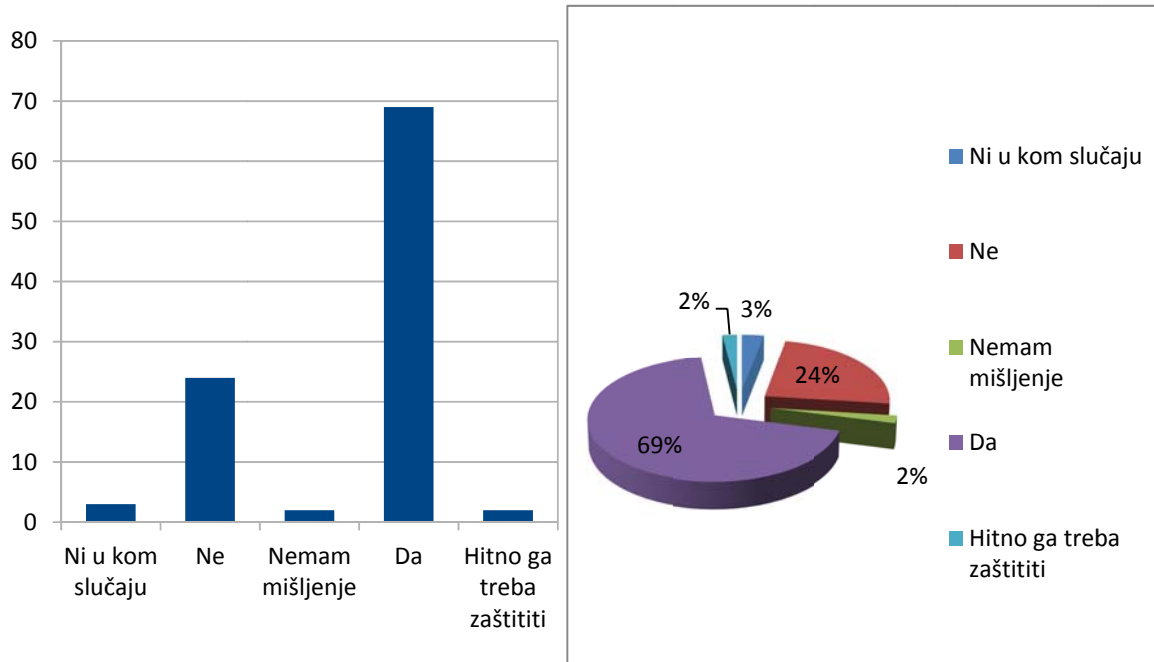
Grafikon 17. Smatrate li da medvjedi mogu pozitivno utjecati na lovnu privredu? Odgovori lovaca iz Glamoča

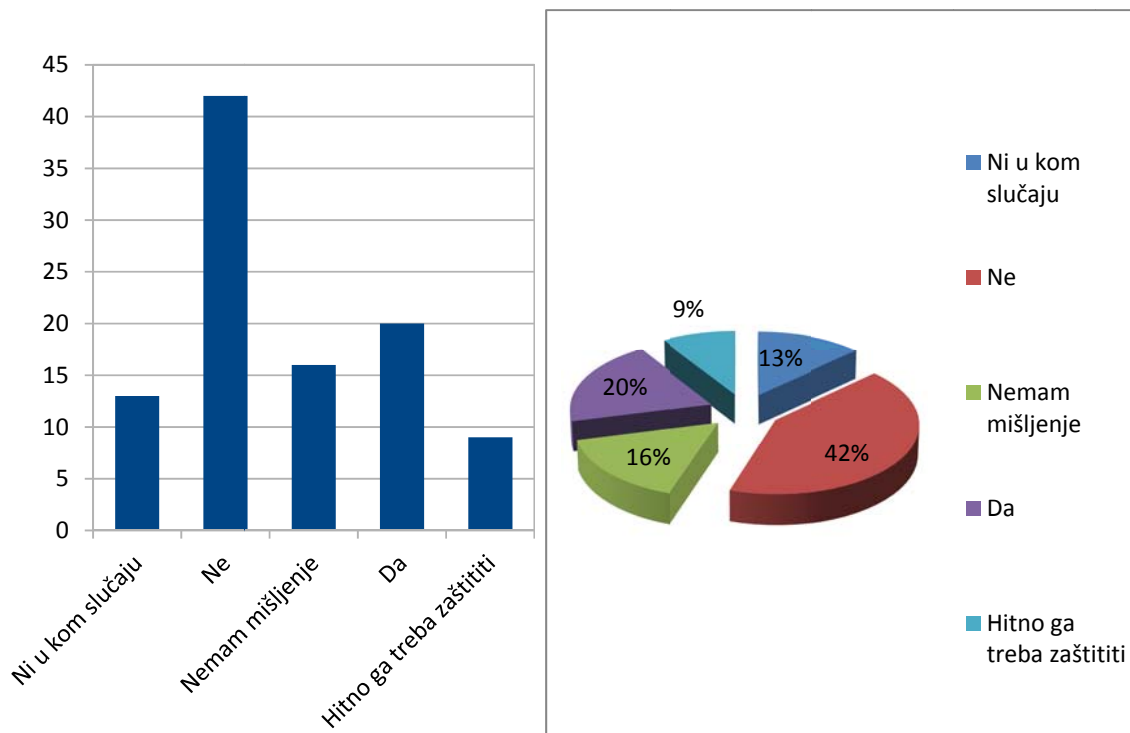
Grafikon 18. Smatrate li da medvjedi mogu pozitivno utjecati na lovnu privredu? Internetska anketa

Pitanje broj 10.

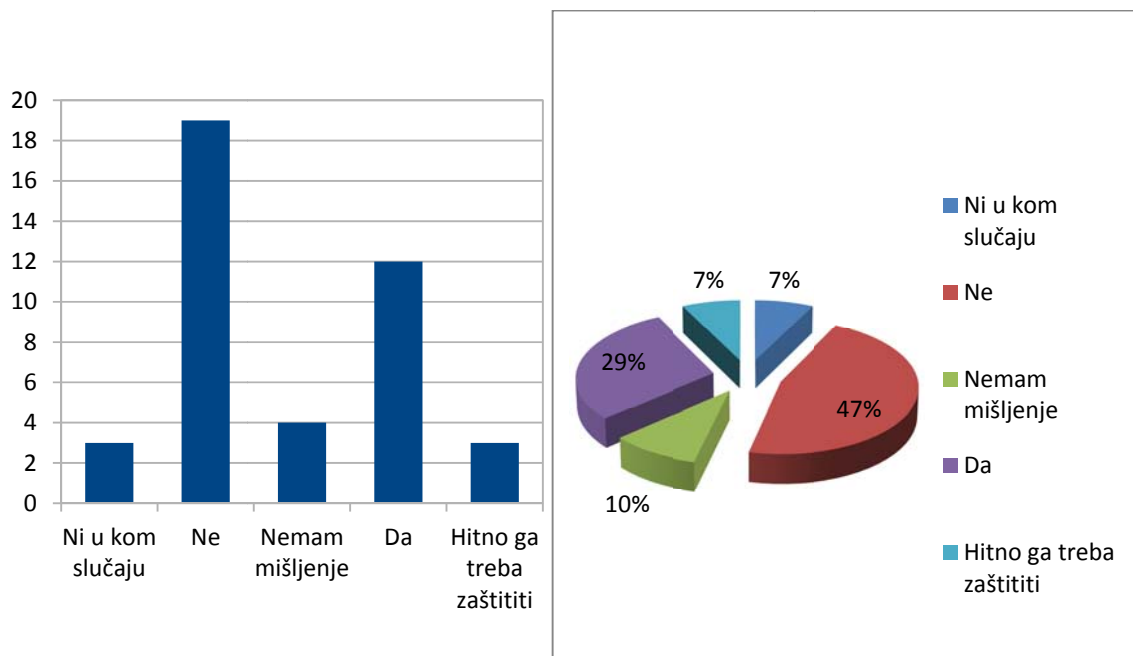
Smatrate li da bi medvjeda trebalo strogo zaštititi (zabraniti lov)?

Grafikon 19. Smatrate li da bi medvjeda trebalo strogo zaštititi (zabraniti lov)? Odgovori lovaca iz Teslića

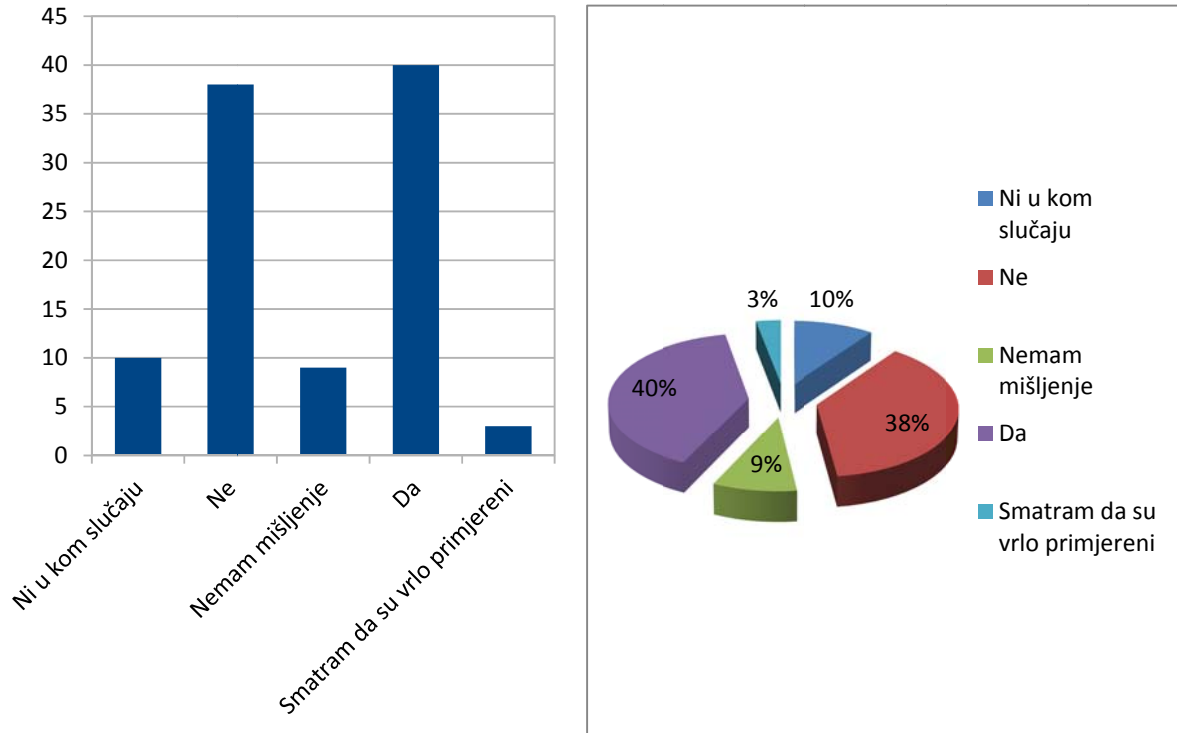
Grafikon 20. Smatrate li da bi medvjeda trebalo strogo zaštititi (zabraniti lov)? Odgovori lovaca iz Glamoča

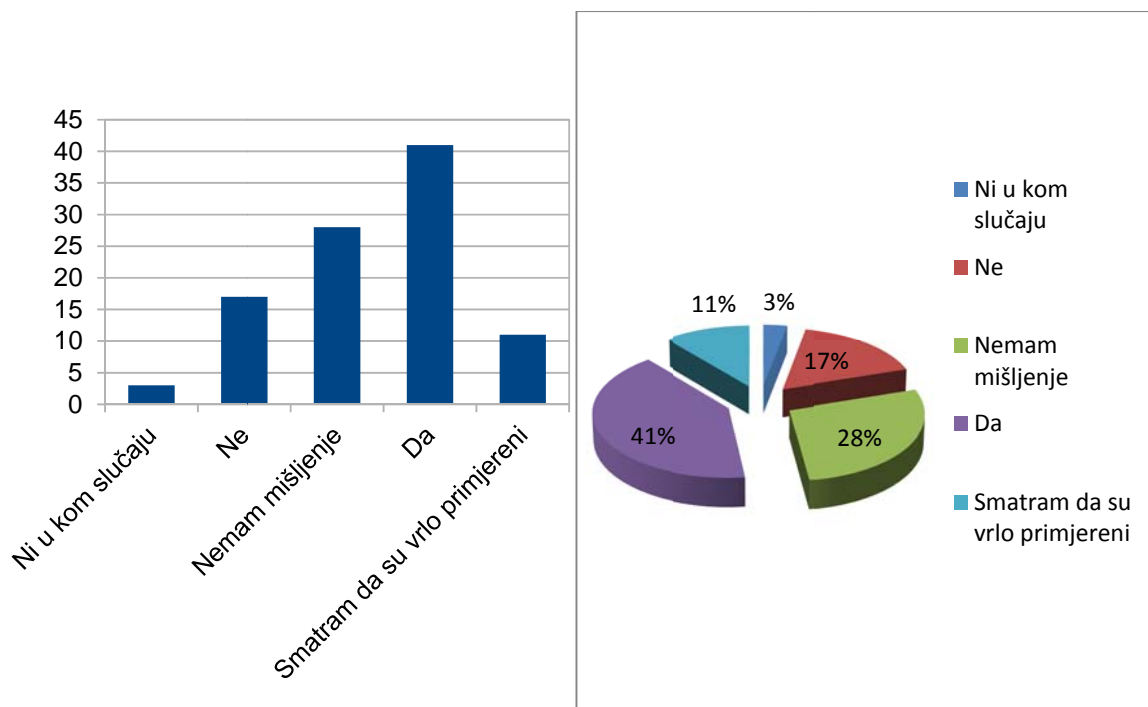
Grafikon 21. Smatrate li da bi medvjeda trebalo strogo zaštititi (zabraniti lov)? – Internetska anketa

Pitanje broj 11.

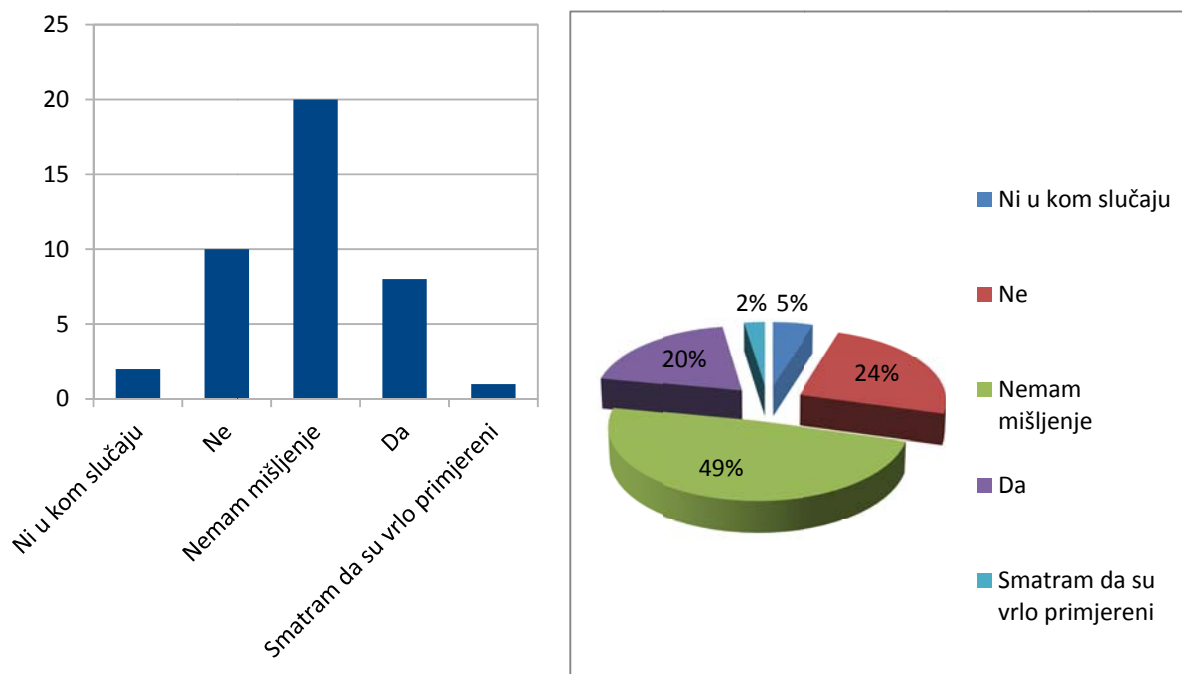
Smatrate li da su zakonski okviri vezani uz nadoknadu štete od medvjeda odgovarajući?

Grafikon 22. Smatrate li da su zakonski okviri vezani uz nadoknadu štete od medvjeda odgovarajući? Odgovori lovaca iz Teslića

Grafikon 23. Smatrate li da su zakonski okviri vezani uz nadoknadu štete od medvjeda odgovarajući? Odgovori lovaca iz Glamoča

Grafikon 24. Smatrate li da su zakonski okviri vezani uz nadoknadu štete od medvjeda odgovarajući? Internetska anketa

Pitanje broj 12.

Ukoliko mislite da zakonski okviri nisu odgovarajući, napišite Vaše prijedloge.

Prijedlozi-razmišljanja lovaca iz Teslića

- Kada će Republika Srpska i Bosna moći izvoziti trofeje divljači i meso
- Ima ljudi koji od ilegalnog ubijanja medvjeda žive. Policija ih uhvati uvijek se izvuku zakon ništa ne valja!
- Loša naplata štete zbog lošeg zakona i države sve to utiče na veliki krivolov medvjeda. Narod mora braniti ono od čega jede
- Štete znaju biti velike. U mom selu za noć 30 košnica je uništio. Opština poslala komisiju tri dana poslije. Neće da plate a i ako plaćaju daju minimalno!!!
- Zakon je dobar može biti i bolji ali i ovakav je dobar. Ljudi neće svoju imovinu propisno da zaštite.
- Medvjede ubijaju u krivolovu jer država neće da plaća štete
- Nisu mi dovoljno poznate odredbe zakona ali skrenuo bih pažnju na veoma loš sistem nadokande šteta koju medvjed počini. Kada bi to bilo bolje regulisano manje bi bilo krivolova medvjeda
- Ako medvjeda stavimo pod zaštitu onda moramo njegovu štetu adekvatno i nadoknaditi
- Medvjed unistava pčele, država neće da plati
- Kada medvjed napravi štetu opština pošalje deset ljudi da utvrde štetu koja je manja od njihovih dnevnica za taj posao. Na kraju oni doboji svoje pare a ja za moje kukuruze ništa. Kažu da sam trebao ograditi kukuruz.

Prijedlozi-razmišljanja lovaca iz Glamoča

- Prekomplicirana administracija kada medjved počini štetu
- Male odštete
- Medvjedi divljaju nitko ništa ne poduzima
- Loše regulirana naplata štete i očevid

Prijedlozi-razmišljanja lovaca iz internetske ankete

- Preporučujemo bolju zakonsku regulativu po pitanju nadoknade šteta koju ova vrsta pričinjava
- Pustiti sanitarni odstrel jedinki isključivo ino lovcima sa debelim džepom i time pomoći razvoj dotičnog lovačkog udruženja koje gazduje ovom divljači!!
- Povećati odstrelne takse i izmjeniti zakon u domenu plaćanje šteta poljoprivrednicima
- S obzirom da smatram da nisu zakonski okviri odgovarajući smatram da ljudi nisu niti dovoljno upoznati kako se zaštititi od medvjeda (košnice, stada, itd) a i na koji način bi se čovjek sam mogao zaštititi od medvjeda. U prijevodu lovište da se oslobodi nepotrebnih troškova odšteta od štete koju medvjed napravi.
- Treba svima koji dožive štetu, istu u što kraćem roku nadoknaditi
- Nemam prijedlog. Ali smatram da nije baš potrebno ubijati medvjede jer ih ima malo. Ako već morate da ih lovite onda fino ko Blaž oči u oči pa nek bolji pobjedi. Meni su medvjedi još sladji jer redovno gledam Maša i medvjed. To je ruski crtić.
- Medvjeda bi trebalo zaštititi i a zakone bi svakako trebalo promjeniti u korist medvjeda i čovjeka naravno,sve se to može samo da je država malo bolje uređena, pozz
- Često sam gledao i čitao da se oštećene osobe bune jer smatraju da im šteta nije izmirena u realnoj visini te stoga zaključujem da je zakon manjkav po tom pitanju.
- Medvjedi su blago i treba ih čuvati
- Mislim da nisu ili se možda ne provode jer u posljednjih nekoliko godina medvjed je napadao nebrojeno puta a ne znam da je i jedan osuđen, a bilo je osnova smatram da je medvjed prijeko potreban lovištima i prirodi jer svi znamo njegovu vrijednost u lancu ishrane i čišćenju lovišta
- Koliko bi se smanjila šteta od medvjeda dodatnom prehranom ribom
- Zakonski okviri možda i jesu odgovarajući, ali samo u svom slovu, dok njihova primjena u stvarnosti obično izostaje. Također mislim da bi naknade trebale biti primjerenije stvarnoj šteti, jer bi na taj način sam medvjed bio više zaštićen, a time bi korist državi bila puno veća od samih naknada.

- Pa zakon je djelimično dobar medvjeda nema puno u lovištu ali ako se pojavi viška koja jedinka mislim da zaslužuje da se odstrijele pogotovo one jedinke koje priđu malo bliže selima ili gradovima.

6. RASPRAVA

Prema podacima dobijenih analizom istraživanja dobili smo gore navedene rezultate iz kojih je vidljivo da je većina anketiranih lovaca-ispitanika srednje životne dobi (starosti 28-65 godina). Znatno je i broj ispitanika mlađe životne dobi (starosti 18-27 godina) koji su najbrojniji u internetskom istraživanju. U anketiranoj udruzi u Tesliću primjetan je nešto veći broj anketiranih lovaca starije životne dobi (65 i više godina), čak 18%.

Na osnovu dobne strukture anketiranih lovaca jasno ćemo uočiti i značajnije razlike u mišljenju što ćemo pokušati što temeljitije razraditi.

Dobnu strukturu anketiranih lovaca prati i trajanje lovačkog staža. Najvećim dijelom ispitanici su lovci sa 10-20 godina lovačkog staža.

Kroz sve tri anketirane skupine ispitanici velikom većinom podržavaju prisustvo medvjeda u BiH. Nije zabilježen nijedan negativan odgovor, odnosno izjašnjavanje o nepoželjnosti prisustva medvjeda u BiH. Nesigurnost u poželjnost medvjeda u BiH uglavnom su izražavali ispitanici mlađe životne dobi (18-27 godina) i takvi stavovi ne predstavljaju ni trećinu na ispitanim uzorcima u svojim anketnim skupinama te s toga možemo zaključiti da provedeno istraživanje daje za rezultat da lovci velikom većinom podržavaju prisustvo medvjeda u BiH.

Kada pogledamo rezultate na pitanje o prisutnosti medvjeda u BiH i usporedimo ih sa odgovorima o poželjnosti medvjeda u lovištima ispitanika uočićemo primjetne razlike u mišljenju. Teslić je kao grad i općina razvijenija sredina od Glamoča. Po broju stanovnika grad Teslić je skoro tri puta veći od ukupne populacije glamočke općine. Ljudske aktivnosti, odnosno izvori prihoda manje su vezani za šumsko-poljoprivredne djelatnosti nego u Glamoču što je zasigurno jedan od vodećih razloga u razlici odobravanja medvjedeg prisustva u lovištu. Glamočki kraj je isključivo poljoprivredni u kojem uz zemljoradnju, voćarstvo prednjače stočarstvo (nomadski uzgoj ovaca, krupnih goveda i koza) i pčelarstvo kao osnovni izvori prihoda ljudi, odnosno lovaca-ispitanika u ovom slučaju. Štete koje medvjed nanosi ljudima ugrožavajući na taj način njihovu egzistenciju definitivno su utjecale na formiranje mišljenja po pitanju obitavanja medvjeda u lovištu. Rezultati o prisutnosti medvjeda u BiH ističu drastične razlike. Možemo zaključiti da lovci podržavaju i žele medvjeda u BiH, ali dalje o njihovih

lovšita, tj sredine, naročito u Glamoču gdje se ljudske aktivnosti prepliću sa medvjedićim, odnosno gdje ljudi dijele isto stanište sa medvjedom. Djelomično možemo istaknuti i da primjena neadekvatnih mjera od strane države, najviše po pitanju isplate šteta i samog utvrđivanja odgovornosti, dovodi do omraženosti medvjeda kao vrste, odbijanja suradnje s lovoovlaštenicima, te u konačnici stradavanja medvjeda od krivolova gdje ljudi opravdavaju postupke ugroženom osobnom ekonomijom.

Teslićki lovci u manjem postotku ne žele medvjeda u lovištu što možemo povezati sa gore navedenim razlozima, manji kontakt medvjeda sa ljudskim djelatnostima i izvorima prihoda, stanište medvjeda nije u direktnom kontaktu sa ljudima i njihovima aktivnostima odnosno sama egzistencija ljudu u manjem dolazi u sukob sa neželjenim medvjedićim aktivnostima nego što je to slučaj u isključivo poljoprivrednom kraju kakav je Glamoč. Internetsku anketu su uglavnom popunjavali ispitanici mlađe dobi iz najčešće urbanih sredina koje nisu medvjede stanište pa začuđava protivljenje medvjedu u lovištu od 32% ali ukoliko usporedimo ovaj rezultat sa rezultatima pitanja “Bojite li se susreta s medvjedom u šumi” možemo se primjetiti određena povezanost jer na ovo pitanje ukupno 22% ispitanika odgovara da se boji susreta s medvjedom.

Analiza istraživanja odgovora na pitanje “Da li se bojite susreta s medvjedom u šumi?” među lovcima iz Teslića dala je za rezultat natpolovičnu većinu onih koji se ne plaše susreta sa medvjedom što možemo povezati i sa lovnim iskustvom te životnoj dobi lovaca. Ipak 30 anketiranih lovaca se boji susreta sa medvjedom u šumi. Kod lovaca iz Glamoča analizom odgovora se da zaključiti primjetan strah od susreta sa medvjedom gdje je 23% ispitanika odgovorilo da se jako boji susreta sa medvjedom a 11% njih da se boji susreta. Zanimljivo je i dobiveni podatak gdje se pojavljuju dvije krajnosti, lovci iz Glamoča se ili jako boje susreta sa medvjedom u većini ili se susreta ne plaše “ni u kom slučaju”. Internetsko istraživanje donosi ohrabrujuće podatke od čak 68% onih koji se ne plaše susreta sa medvjedom. Ako uzmemo u obzir da je internetsko istraživanje sprovedeno uglavnom na mladim lovcima sa manje od 10 godina lovačkog staža možemo reći da se anketirani mladi lovci ne plaše ili manje plaše susreta sa medvjedom od starijih, iskusnijih kolega iz anketiranih udruga. Tvrdnje možemo potkrijepiti i možda kroz činjenicu da su mlađe osobe obrazovanije, edukovanije te da uopćeno bolje poznaju biologiju vrste i njena ponašanja. Razgovarajući sa starijim kolegama lovcima često puta sam dolazio u priliku slušati o medvjedu kao agresivnoj, krvoločnoj zvijeri koje se treba čuvati s

posebnom pozornošću na njen napadački karakter. Odgovori mladih lovaca svakako su donekle uspješni osporiti tvrdnje o medvjedu kao problematičnoj vrsti.

Analiziranjem odgovora na pitanje “Da li biste lovili medvjeda?” primjetna je veća zainteresiranost za lov na medvjeda kod lovaca iz Glamoča od lovaca iz Teslića što potkrepljuje teoriju i odgovore o poželjnosti medvjeda u lovištu. Glamočki lovci, stanovnici ruralnog područja, staništa medvjeda, koji žive skoro apsolutno svi od poljoprivrede i njoj srodnih grana, te koji trpe štete od medvjeda i drugih krupnih zvijeri više su zainteresovani za lov vrste te su i manje tolerantni na prisustvo medvjeda u lovištu. 38 ispitanika je za lov dok bi ga 18 jako voljelo loviti. 63 lovca lovačke udruge iz Teslića nisu zainteresirana za lov medvjeda. Manja zainteresovanost za lovom medvjeda u Tesliću potkrepljuje tvrdnje, odnosno činjenice da ljudi žive u urbanijoj sredini sa manjim kontaktom medvjeda i stanovništva te im ekonomska sigurnost ne ovisi o poslovima s kojima medvjedi mogu imati neposredan kontakt. Trend zainteresiranosti za lov na medvjeda i u internetskom istraživanju ne opada i zadržava na preko 40% zainteresiranih. 32% ispitanih na uzorku od 41 ispitanika ne želi loviti medvjeda, a 14% “ni u kom slučaju” što je razmjerno broju lovaca iz internetskog istraživanja koji bi lovili medvjeda.

Lovci iz sve tri anketirane skupineu ogromnoj većini smatraju da smeđi medvjed može pozitivno utjecati na lovno gospodarstvo. Analizom ovog pitanja možemo zaključiti da su lovci svjesni lovno-gospodarskog potencijala te mogućnosti ostvarenja prihoda kroz lov vrste. Njihovi stavovi se djelomično podudaraju s dobivenim podacima u vezi prisustva medvjeda u lovištu što pokazuje da lovci, uz onu ekološku važnost, shvaćaju i ekonomsku opravdanost obitavanja vrste u lovištu. Vrlo mali broj ispitanika smatra da medvjedi ne mogu pozitivno utjecati na lovno gospodarstvo i oni su ijedno i lovci koji nisu zainteresirani za lov na ovu vrstu a također su za zabranu lova.

Rezultati dobiveni analiziranjem odgovora na pitanje o zabrani lova na smeđeg medvjeda otvaraju mogućnosti za nekoliko zaključaka. Lovci lovačke udruge iz Teslića kako smo već naveli u manjem dolaze u kontakt sa smeđim medvjedom koji jeste stalna vrsta u njihovom lovištu ali samo na određenim teritorijima su sa 69% za zabranu lova na ovu vrstu a 2% za hitnu zabranu lova (zaštitu). Već ranije smo naveli da je Teslićki kraj urbaniziraniji te da aktivnosti ljudi u manjem dolaze u kontakt sa aktivnostima medvjeda pa možemo reći da su i lovci

tolerantniji na prisustvo medvjeda. Lovci iz Glamoča sa natpolovičnom većinom su protiv zabrane lova, odnosno zaštite medvjeda što opet možemo povezati sa aktivnostima ljudi i ponašanju medvjeda kao i relativno lošim intervencijama države u slučajevima šteta. Internetska anketa u dobrom dijelu podržava mišljenje lovaca iz Glamoča te su internet ispitanici i najviše predlagali izmjene važećih zakona i pravilnika koji bi rezultirali promjenom odnosa prema medvjedu kao i poboljšanja samih zakonskih normative na obostranu korist.

Ispitanici iz Teslića većinom smatraju da zakonski okviri nisu adekvatni i da ih treba mijenjati. U prijedlozima koje su davali najčešće spominju neadekvatne, loše provedene mjere prilikom naplate odnosno utvrđivanja šteta koje medvjedi pričinjavaju. Također je bilo primjera gdje su spominjali i prekobrojnost vrste kao jedan od osnovnih problema. Pored toga su davali ideje o povećanju broja hranilišta kao mjere za smanjivanje šteta i ograničavanje kretanja medvjeda. Lovci iz Glamoča koji su manje tolerantni na prisustvo medvjeda u lovištu u većini smatraju da su zakonski okviri adekvatni što je interesantno. Naime, prema važećem Zakonu o lovstvu medvjed je u Federaciji Bosne i Hercegovine lovostajem zaštićena divljač u uzgojnimpodručjima vrste, a izvan njih se smatra nezaštićenim što otvara mogućnost nekažnjivog odstrjela do kojeg dolazi uslijed osobnog revanšizma oštećenika. Uzgojna područja nikako ne mogu predstavljati prirodno stanište, odnosno teritoriji koji medvjed ne napušta, zasigurno je da su osnovana s najboljom namjerom ali također su njihovim osnutkom otvorene i druge mogućnosti koje ozbiljno mogu utjecati na populaciju u Federaciji BiH, odnosno u lovištu anketirane lovačke udruge iz Glamoča. Internet anketa donosi podatke iz kojih je vidljivo da ispitanici najvećim dijelom nemaju mišljenje po pitanju zakonskih propisa i oblika što za zaključak donosi da mlađi lovci (većina ispitanika internetske ankete) nisu uopće upoznati sa zakonskim okvirima što je obeshrabrujući podatak.

Posljednje pitanje anketnog istraživanja se odnosilo na davanje prijedloge ispitanika ukoliko smatraju da trenutna zakonska regulativa nije adekvatna. Lovci su pisali niz prijedloga te su izražavali nezadovoljstvo prvenstveno u vezi sustava nadoknade šteta (prekomplicirana administracija i postupak samog očevida) koju medvjed pričinjuje trenutni sustav za glavnog krivca nelegalnog odstrjela medvjeda. Također imali smo nekoliko izjava lovaca koji podržavaju trenutne zakone te koji okrivljuju ljude koji ne koriste odgovarajuća sredstva zaštite svojih posjeda i imovine. Lovci su također skretali pažnju na činjenicu da Bosna i Hercegovina

nema mogućnost trgovine, odnosno izvoza divljačine i drugih proizvoda od divljači radi političkog problema vezanog za implementiranje Konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES) koju je Bosna i Hercegovina još 2008. godine potpisala, ali je ne primjenjuje jer se entiteti BiH ne mogu dogovoriti na koji način da organiziraju sustav implementacije. Lovci su predlagali i povećanje cijena odstrjela medvjeda u lovištima kao i povećanje naknada za pričinjene štete.

Upravljanje medvjedom populacijom za sobom povlači, osim važnosti mišljenja lovaca, ispitivanje mišljenja ostalih interesnih skupina, pa tako i šire javnosti. Tako su Majić i suradnici (2011) dokazali kako s porastom brojnosti medvjeda u Hrvatskoj pada prihvatljivost medvjeda od strane ruralnog stanovništva. Za očekivati je sličan scenarij i u BiH, u slučaju kada bi upravljanje populacijom doprinijelo porastu brojnosti medvjeda – povećao bi se broj susreta, a time i broj sukoba s medvjedima što bi smanjilo prihvatljivost medvjeda, dok mogućnost lova povećava prihvatljivost medvjeda dajući mu materijalnu vrijednost i time ublažava posljedice pada prihvatljivosti medvjeda od lokalnog stanovništva. Medvjede čiju vrijednost je moguće iskazati u novcu dobivenom kroz trofejni odstrjel lokalno stanovništvo percipira kao životinje koje uzgaja i tolerancija raste. S obzirom na dob ispitanika, veće prihvaćanje velikih zvijeri, kako u ovom istraživanju, tako i u onom provedenom na vuku u Lici i Dalmaciji (MAJIĆ i BATH, 2010) pokazalo se da prihvaćanje velikih zvijeri pomalo raste kroz generacije, prije svega zbog širenja svijesti o njihovoj važnosti u prirodi i razumijevanja svrhe njihovog postojanja u prirodi od strane lokalnog stanovništva. Posljednje podrazumijeva ulaganje značajnog truda u edukaciju lokalnog stanovništva vrijednosti velikih zvijeri.

7. ZAKLJUČAK

Ovim anketnim istraživanjem koje je ujedno i prvo ove vrste sprovedeno među dijelom lovačke populacije Bosne i Hercegovine možemo djelomično sagledati mišljenje i stavove lovaca uopćeno o smeđem medvjedu.

Iz rezultata dobivenih analizom može se izvući nekoliko zaključaka:

1. Ispitanici u apsolutnoj većini podržavaju prisustvo medvjeda u Bosni i Hercegovini.
2. Na osnovu ovog istraživanja možemo pretpostaviti da je glavni krivac za povećanu nepoželjnost medvjeda u lovištu neadekvatna reakcija države po pitanju šteta koje medvjed počini kao i veoma dugi i komplicirani postupci dokazivanja i nadoknada same štete. Takva ponašanja dovode do revanšizma stanovništa, odnosno lovaca i povećanog nelegalnog odstrijela medvjeda.
3. Ispitanici su svjesni i ekonomske iskoristivosti medvjeda kroz lovni turizam i lov za domaće lovce. Također su predlagali i povećanje odstrijelnih taksi, ali i povećanje naknada za štete. Ono što predstavlja krucijalni problem za lovni turizam u BiH su političke nesuglasice vezane uz implementaciju CITES-a.
4. Lovci su imali podijeljeno mišljenje po pitanju zaštite medvjeda, odnosno zabrane lova na ovu vrstu. Može se pretpostaviti da su više mislili na neke druge oblike i načine zaštite nego na zabranu lova. Po rezultatima dobivenim na ostala pitanja jednostavno se nameće takvo mišljenje. U većini su svjesni da gospodarstvo može imati koristi od lova medvjeda, velika većina njih bi ga lovila što potkrepljuje ovaj zaključak.
5. Lovci ispitani u ovom istraživanju žele medvjeda u Bosni i Hercegovini, generalno ga se ne plaše i voljeli bi ga loviti. Također, dio njih je protiv medvjeda u svom lovištu. Svjesni su zakonskih nedostataka i nisu se ustručavali davati svoje prijedloge i rješenja problema.
6. Rezultati ovog istraživanja slični su onima iz sličnih istraživanja u Hrvatskoj gdje je, kao posljedica dobro osmišljenog upravljanja, došlo do porasta broja medvjeda, porasta materijalne koristi lokalnog stanovništva od medvjeda i time podignut prag tolerancije stanovništva na porast broja medvjeda, ali i susreta s medvjedima.

Nadam se da su provedeno istraživanje kao i sam rad u cjelini bar djelomično uspjeli dočarati mišljenje bosanskohercegovačkih lovaca o smeđem medvjedu i da će ovo istraživanje doprinijeti stvaranju osnove za daljni razvoj kvalitetnog upravljanja ovom vrstom na području Bosne i Hercegovine.

8. LITERATURA

1. ANONYMOUS (2006): Zakon o lovstvu Federacije Bosne i Hercegovine. Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Federacije BiH.
2. ANONYMOUS (2009a): Zakon o lovstvu Republike Srpske. Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Republike Srpske.
3. ANONYMOUS (2009b): Lovno privredna osnova za lovište „Borja“ Teslić. Šuma plan d.o.o. Čelinac.
4. HUBER, Đ, Z. JAKŠIĆ, A. FRKOVIĆ, Ž. ŠTAHAN, J. KUSAK, D. MAJNARIĆ, M. GRUBEŠIĆ, B. KULIĆ, M. SINDIČIĆ, A. MAJIĆ SKRBINŠEK, A. LAY, M. LJUŠTINA, D. ZEC, R. LAGINJA, I. FRANCETIĆ (2008): Plan gospodarenja smeđim medvjedom u Republici Hrvatskoj. Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, Uprava za lovstvo Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu prirode. Zagreb.str. 23-26.
5. JANICKI, Z., A. SLAVICA, D. KONJEVIĆ, K. SEVERIN (2007): Zoologija divljači. Zavod za biologiju, patologiju i uzgoj divljači. Sveučilište u Zagrebu. Veterinarski fakultet. Zagreb. str. 99-101
6. MAJIĆ, A., A. J. BATH (2010): Changes in attitudes toward wolves in Croatia. *Biological Conservation* 143: 255–260
7. MAJIĆ, A., A. MARINO TAUSSIG DE BODONIA, Đ. HUBER, N. BUNNEFELD (2011): Dynamics of public attitudes toward bears and the role of bear hunting in Croatia, *Biological Conservation*, 144: 3018-3027.
8. OKOVIĆ, P., J. KUSAK (2010): Priručnik za inventarizaciju i praćenje stanja velikih zvijeri. Državni zavod za zaštitu prirode Republike Hrvatske. Zagreb. str. 3
9. RAPAĆ, Ž., M. MIĆEVIĆ, P. MESELDŽIJA, M. JOVANOVIĆ (2004): Lovački priručnik. Lovački savez Republike Srpske, Bijeljina. str. 80
10. SERTIĆ, D. (2008): Uzgoj krupne divljači i uređivanje lovišta. Veleučilište u Karlovcu. Karlovac. str. 139
11. MADANIĆ, M. (2015): Plan upravljanja smeđim medvjedom u lovištu “Staretina - Golija - Polje” Glamoč. Glamoč

9. PRILOZI

9.1. Uvjerenje o provedenoj anketi u Lovačkoj udruzi "Tetrijeb" Teslić

Lovačko udruženje "Tetrijeb" Teslić
Broj:211/09-15
Teslić, 25. 09. 2015. godina

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU

Stručni studij

LOVSTVO I ZAŠTITA PRIRODE

PREDMET: Uvjerenje o provedenoj anketi

Na osnovu ličnog zahtjeva Vašeg studenta Matijana Vukadića iz Trna (Laktaši) potvrđujemo da je imenovan u našem Lovačkom udruženju „Tetrijeb“ iz Teslića, među našim članovima proveo anketu na temu „Istraživanje mišljenja lovaca iz BiH na prisustvo smeđog modrijeda (*Ursus arctos*) u lovištu“, tokom mjeseca avgusta i septembra 2015. godine.

S poštovanjem!

Predsjednik LU „Tetrijeb“

Mirko Stanišić

9.2. Obavijest o provedenoj anketi u Lovačkoj udruzi "Tetrijev" Glamoč

Lovište "Staretina-Golija-Polje"
Lovačko društvo "Tetrijev" Glamoč
Ul. Luke b.b. Tel./fax 387 24 272 099
Žiro račun KM: 154999500099696 INTESA SANPAOLO BANK

Poštovani Vladane, ovim putem vas obavještavam da smo izvršili anketiranje na jednu stotinu lovaca u našem udruženju. Iskreno se nadam da će ti ovo anketiranje pomoći u izradi tvog diplomskog rada.

S poštovanjem !!!

Tajnik LD "Tetrijev"

Krunoslav Markov

